

TÜRKİYE SERMAYE PİYASASI

TÜRKİYE SERMAYE PİYASASI

2004-2007 yılları arasında Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin sermaye piyasalarına ilgi artmış, gerek endeks getirileri, gerekse piyasa değerleri bakımından önemli yükselişler gözlenmişti. Ancak, Ağustos 2007'de ABD'nin ipotekli konut finansmanı piyasasında yaşanan olumsuz gelişmelerle başlayan, Eylül 2008'de Lehman Brothers'ın iflasını açıklaması ile yeni bir boyut kazanan küresel kriz, finansal piyasaların derinden etkilenmesine neden olmuştur.

2009 yılının ilk çeyreğinden sonra piyasalar toparlanmaya başlamıştır.

Sermaye piyasalarında 2008 yılında yaşanan olumsuz gelişmeler, 2009 yılının ilk çeyreğine kadar devam etmiş, ardından piyasaların dip noktasını gördüğü yönündeki görüşlerle birlikte endeksler ve borsaların piyasa değerleri yükselişe geçmiştir. Bu dönem içinde, Türkiye sermaye piyasaları da olumlu performans sergilemiştir.

Türkiye sermaye piyasalarının analiz edildiği bu bölüme uluslararası karşılaştırmalarla başlanacak, ardından yurtiçindeki piyasalara ilişkin veriler detaylı olarak ele alınacaktır.

ULUSLARARASI KARŞILAŞTIRMALAR

Uluslararası sermaye piyasalarında 2000'li yıllarda ön plana çıkan ülkeler arası rekabet, son yıllarda mevzuat, teknoloji ve ürün çeşitliliği gibi konularda yoğunlaşmıştır.

Uluslararası rekabet artmaktadır.

Rekabet, küreselleşme kavramıyla beraber yerel tanımlamalardan sıyrılıp uluslararası bir kimlik kazanmıştır. Bu sebeple sermaye piyasasına fon temin eden yatırımcılar, borsaları maliyet ve getiri açısından değerlendirmeye, şirketler ise kendileri için düşük finansman ve ihraç maliyeti sunan ülkelere yönelmeye başlamıştır.

Bununla birlikte, borsalar mali kaynaklarını ve deneyimlerini birleştirerek, uluslararası rekabette öne çıkmak için çeşitli işbirliklerine gitmiştir.

Diğer taraftan teknoloji, sunduğu imkanlar dahilinde ülkeler arası sınırları kaldırmış, yatırımcılara lokasyondan bağımsız işlem yapma imkanı sağlamıştır. Kasım 2007'de AB'nin Finansal Ürün Piyasaları Direktifi MiFID'in yürürlüğe girmesiyle Avrupa'da uygulama alanı bulan alternatif işlem sistemleri; sağladıkları düşük maliyet, hızlı işlem, yatırımcı kimliğinin gizlenebilmesi ve tek merkezden birçok piyasaya ulaşabilme gibi imkanlar ile yatırımcıları kendine çekebilmeyi başarmıştır. Bununla birlikte organize borsalar pazar paylarını kaybetmemek adına kendi alternatif işlem sistemlerini kurmaya yönelmiştir.

Ancak, 2007 yılında ABD'nin ipotekli konut finansmanı (mortgage) piyasasındaki olumsuz gelişmelerin, uluslararası rekabetin, teknolojik altyapının ve finansal inovasyonun had safhaya ulaştığı sermaye piyasalarında yıkıcı etkileri olmuştur.

ABD'de konut kredilerinden kaynaklanan sorunlar küresel bir krize dönüşmüştür.

ABD kaynaklı bu gelişmeler 2008 yılında bütün dünyayı etkisi altına alan küresel bir krize dönüştüğü zaman, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler kamu harcamalarını artırmış, faizleri düşürerek para politikalarını gevşetmiştir. Bunun yanında, küresel açıdan entegre olmuş finans piyasalarını domino etkisinden korumak için "batamayacak kadar büyük" olduğu düşünülen finans kuruluşlarına kaynaklar aktarılmış, bazı yatırım bankaları ise mevduat bankası statüsüne geçirilmiştir.

Yaşanan bu küresel kriz finansal mimarideki eksikliklerin, muhasebe standartları, düzenleyici ve denetleyici sistem, finansal inovasyon ve kredi derecelendirme kuruluşları gibi çok geniş bir alana yayıldığını göstermiştir. Bu noktada, ulusal bazda yapılan çalışmaların uluslararası platformlara taşınmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Uluslararası koordinasyonun güçlendirilmesi adına 2009 yılı Nisan ayında yapılan G20 zirvesinde önemli kararlar alınmıştır. Böylece, Finansal İstikrar Kurulu başta olmak üzere, Uluslararası Para Fonu, Uluslararası Ödemeler Bankası, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu gibi birçok kurumun ortak çalışmalar yürütmesi gündeme gelmiştir.

Uluslararası koordinasyonun güçlenmesi için adımlar atılmıştır.

Uluslararası bu kurumlar tarafından finans piyasasındaki düzenleyici ve denetleyici standartların güçlendirilmesi için çalışmalar başlatılmıştır. Ancak, yapılması planlanan reformların birçoğu henüz hayata geçirilmemiştir.

Ancak, reformlar henüz hayata geçirilmemiştir.

Bu bölümde, Türkiye sermaye piyasası ile ilgili analize, Türkiye'nin uluslararası piyasalardaki yerinin tespiti ile başlanacak, ardından bazı ölçütler dahilinde kıyaslanabilir olduğu düşünülen gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle karşılaştırmalar yapılacaktır.

Araştırmaya konu olan ülkeler ile ilgili veriler çeşitli uluslararası örgütlerden alınmıştır. Gayri safi yurtiçi hasıla verileri, Uluslararası Para Fonunun (IMF) veri tabanından Ekim 2009'da açıklanan dolar bazındaki verilerdir. Türkiye'ye ait verilerde ise Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) dolar bazında açıkladığı rakamlar kullanılmıştır.

ULUSLARARASI SIRALAMALAR**Hisse Senetleri**

WFE'ye üye 52 borsa arasında sıralama yapılmıştır.

Hisse senetleriyle ilgili veriler, Dünya Borsalar Federasyonundan (World Federation of Exchanges-WFE) alınmıştır. WFE'ye üye 56 ülkenin 52 borsası arasında belirli başlıklarda sıralama yapılmıştır.

2008 yılının son aylarında finansal piyasaları etkisi altına alan küresel krizle birlikte borsaların piyasa değerlerinde önemli oranlarda gerileme yaşanmıştır. 2008 yılında 33 trilyon \$'a düşen toplam piyasa değeri 2009 yılında %43 değer kazanarak 47 trilyon \$'a yükselmiştir.

2008 yılında ilk on borsa arasında yer alan Deutsche Börse, 2009 yılında bu sıralamaya girememiştir. Bu borsa yerine Brezilya'daki BM&FBOVESPA, en yüksek piyasa değerine sahip borsalar arasında yerini almıştır.

Borsaların Piyasa Değeri (2009)			
	Piyasa Değeri (Milyar \$)	Piyasa Değeri Payı	Piyasa Değeri/ GSYH
1 New York Borsası (ABD)	11,838	25.4%	83%
2 Tokyo Borsası (Japonya)	3,306	7.1%	65%
3 Nasdaq (ABD)	3,239	7.0%	23%
4 Euronext (Hollanda, Belçika, Fransa, Portekiz)	2,869	6.2%	70%
5 Londra Borsası (İngiltere)	2,796	6.0%	127%
6 Şanghay Borsası (Çin)	2,705	5.8%	57%
7 Hong Kong Borsası (Hong Kong)	2,305	5.0%	1104%
8 TSX Grubu (Kanada)	1,608	3.5%	122%
9 BM&FBOVESPA (Brezilya)	1,337	2.9%	90%
10 Bombay (Hindistan)	1,307	2.8%	105%
25 İMKB (Türkiye)	236	0.5%	38%
Toplam*	46,526	100.0%	90%

Kaynak: IMF, İMKB, TÜİK, WFE
*Toplam değere Osaka ve Ulusal Hindistan borsaları çifte kotasyondan dolayı dahil edilmemiştir.

Toplam piyasa değerinin %72'sini ilk on borsa oluşturmuştur.

2009 yılında, toplam piyasa değerinin %72'si ilk 10 borsa tarafından oluşturulmuştur. Bu borsalar içinde 2008 yılına göre en yüksek artışı piyasa değeri ikiye katlanan BM&FBOVESPA borsası göstermiştir.

2008 yılında %28 pay ile en yüksek piyasa değerine sahip olan New York Borsasının toplam içindeki payı, piyasa değerindeki %29'luk artışa rağmen, %25'e gerilemiştir. 2009 yılında, krizin merkezi olarak nitelendirilen ABD'li New York ve Nasdaq Borsaları toplamda 15 trilyon \$'lık piyasa değerine sahiptir. Diğer taraftan Atlantik aşırı bir ortaklık olan New York-Euronext borsasının toplam piyasa değerinin de 15 trilyon \$ olduğu görülmektedir.

İMKB, 236 milyar \$ piyasa değeriyle 25. sraya yükselmiştir.

2008 yılında %63 düşüş ile piyasa değeri 120 milyar \$'a gerileyen İMKB 30. sırada yer almıştı. 2009 yılında %97 değer

kazanan İMKB'nin piyasa değeri 236 milyar \$'a yükselmiştir. Bu çıkış İMKB'nin sıralamadaki yerini 5 basamak yükseltmiş, 25. sırada yer almasına neden olmuştur.

WFE'ye üye borsaların toplam piyasa değeri büyüklüklerinin, bu borsaların yer aldığı ülkelerdeki GSYH büyüklüğüne oranı 2008 yılında %60'dan, 2009 yılında %90'a yükselmiştir. Bu karşılaştırmada milli gelirinin 11 katı piyasa büyüklüğüne sahip olan Hong Kong dikkat çekmektedir.

Borsalara kote olan yerli ve yabancı şirket sayısına göre yapılan sıralamada ise Bombay Borsası tamamı yerli olan 4.955 şirket ile ilk sırada yer almaktadır. 1 trilyon \$'ın üstünde piyasa değerine sahip olan bu borsayı, WFE üyesi borsalarda kote olmuş şirketlerin %8'inin yer aldığı Kanadalı TSX Grubu izlemektedir.

Bombay Borsasında 4.955 şirket işlem görmektedir.

Borsaya Kote Olan Toplam Şirket Sayısı (2009)		
	Şirket Toplamdaki Sayısı	Payı
1 Bombay Borsası	4,955	10.8%
2 TSX Grubu	3,700	8.2%
3 BME İspanya Borsası	3,472	7.6%
4 New York Borsası	3,164	6.4%
5 Nasdaq	2,852	6.5%
6 Londra Borsası	2,792	6.6%
7 Tokyo Borsası	2,335	5.1%
8 Avustralya Borsası	1,966	4.3%
9 Kore Borsası	1,788	3.8%
10 Ulusal Hindistan Borsası	1,453	3.0%
31 İMKB	315	0.7%
Toplam	45,826	100.0%

Kaynak: WFE, İMKB

Uluslararası finans merkezleri arasında kabul edilen New York ve Londra, yabancı şirketlerin ilgisini çekmektedir. ABD'de yer alan New York ve Nasdaq Borsalarında sırasıyla 3.164 ve 2.582 şirket kote olurken, bu şirketlerin toplamda %13'ünün yabancı olduğu görülmektedir. Londra Borsasında ise bu oran daha yüksektir. Londra Borsasına kote olan 2.792 şirketin 613 (%22) tanesi yabancı kökenlidir. Londra Borsası bu büyüklük ile WFE'ye üye ülkeler arasında en fazla yabancı şirketin kote olduğu borsa konumundadır.

Bu karşılaştırmada İMKB, toplam 315 adet şirket ile 31. sırada yer almaktadır. Bir önceki seneye göre işlem gören şirket sayısı 2 adet azalmış olsa da İMKB'nin sıralamadaki yeri 2 basamak yükselmiştir.

WFE'ye üye borsaların toplam hisse senedi işlem hacimleri 2008 yılına göre %29 gerileyerek 80 trilyon \$'a düşmüştür. Bu veri daha detaylı incelendiğinde, Şanghay, Şenzhen ve Kore Borsası dışında yer alan ilk on borsanın işlem hacimlerinin geçen yıla göre düştüğü görülmüştür. Bu düşüşler, Nasdaq Borsasında %21, Euronext'te %47, Tokyo Borsasında ise %29 şeklindedir.

Şanghay Borsası işlem hacminde 3. sıraya yükselmiştir.

Buna karşın Şanghay Borsasının işlem hacminin 2008 yılına göre iki kata yakın artması, sıralamadaki yerini 4 basamak yükselterek 3. sıraya taşımıştır.

Dikkati çeken bir diğer nokta ise Çin'de yer alan bir diğer menkul kıymet borsası olan Şenzhen'in de bu sene ilk ona girmesi olmuştur. Böylece, 2008 yılında toplam işlem hacminin %3'ünü kaydeden Çin'de yer alan borsalar, 2009 yılında bu paylarını 7 puan artırarak %10'a yükseltmiştir.

ABD'li iki borsa 50 borsadan fazla işlem hacmi üretmiştir.

ABD'li borsaların toplamına bakıldığında 2008 yılında Nasdaq ve New York Borsalarının toplam hisse senedi işlem hacminin %62'sini ürettiği, 2009 yılında ise bu paylarının %58'e gerilediği görülmektedir. Ancak, halen bu iki borsanın sıralamada yer alan diğer 50 borsadan fazla işlem hacmi kaydettiği de gözden kaçmamalıdır.

Hisse Senedi Hacmi (2009)				
	HS Hacmi (Milyar \$)	HS Hacmi Payı	Hacim/Piyasa Değeri	
1	Nasdaq	28,951	36.0%	894%
2	New York Borsası	17,785	22.1%	150%
3	Şanghay Borsası	5,062	6.3%	187%
4	Tokyo Borsası	3,988	5.0%	121%
5	Londra Borsası	3,402	4.2%	122%
6	Şenzhen Borsası	2,774	3.4%	319%
7	Deutsche Börse	2,240	2.8%	173%
8	Euronext	1,972	2.5%	69%
9	BME İspanya Borsası	1,610	2.0%	124%
10	Kore Borsası	1,575	2.0%	189%
21	İMKB	316	0.4%	134%
Toplam*		80,464	100.0%	173%

Kaynak: İMKB, WFE

Bu dönem içinde işlem hacmini %21 artışla 316 milyar \$'a yükselten İMKB, 2008 yılı sıralamasına göre yerini 4 basamak yükseltmiş ve 2009 yılında 21. sırada yer almıştır.

Sabit Getirili Menkul Kıymetler (SGMK)

Sabit getirili menkul kıymet stokuyla ilgili veriler, Uluslararası Ödemeler Bankasının (Bank for International Settlements-BIS) 49 ülkeden topladığı bilgiler ışığında hazırlanmıştır. Ülkeler, 2009 Eylül sonu itibarıyla SGMK stoklarının büyüklükleri göz önüne alınarak sıralanmıştır. Bu bölümde kullanılan milli gelir rakamları ise, 2009 yılının tamamına dair yapılan tahminleri kapsamaktadır.

ABD, küresel SGMK stokunun %39'una sahiptir.

Yapılan karşılaştırmada 25 trilyon \$ ile birinci sırada yer alan ABD, küresel SGMK stokunun %39'una sahiptir. 2008 yılı sonunda kamu kesiminin bu stok içindeki payı %32 iken, 2009 yılında %36'ya yükselmiştir. ABD'nin toplam SGMK stoku milli gelirinin yaklaşık olarak 2 katına denk gelmektedir.

İkinci sırada yer alan Japonya'nın SGMK stoku 2008 yılına göre 11 trilyon \$'dan 2009/09'da 12 trilyon \$'a yükselmiştir. Japonya'daki stok profili ise ABD'ninkinden çok farklıdır. Bu ülkede, kamu kesiminin borç stoku içindeki payı %84 iken, özel sektörün payı %16'dır. Nominal tutarlara bakıldığında ise Japonya'da kamu kesimi borç stokunun 10 trilyon \$'a yaklaştığı, ABD'de de ise bu büyüklüğün 9 trilyon \$ olduğu görülmektedir.

Sabit Getirili Menkul Kıymetler (2009/09)					
		SGMK	SGMK/	Kamu	Özel
		(Myr. \$)	GSYH	Kesiminin	Sektörün
				Payı	Payı
1	ABD	25,105	176%	36%	64%
2	Japonya	11,602	230%	84%	16%
3	İtalya	3,770	180%	54%	46%
4	Fransa	3,188	121%	53%	47%
5	Almanya	2,927	90%	53%	47%
6	Çin	2,413	51%	59%	41%
7	İspanya	2,071	144%	34%	66%
8	İngiltere	1,566	71%	73%	27%
9	Kanada	1,260	95%	69%	31%
10	Brezilya	1,227	83%	65%	35%
24	Türkiye	217	35%	100%	0%
	Toplam	64,448	122%	53%	47%

Kaynak: BIS, IMF, TÜİK

Bu sıralamada 24. olan Türkiye'nin SGMK stoku 2008 yılı sonunda 181 milyar \$'dan, 2009/09'da 217 milyar \$'a yükselmiştir. Türkiye'de son dört yılda özel sektör tarafından tahvil ve finansman bonusu ihracına başlanmasına karşın, toplam SGMK stokunun tamamına yakını kamu borçlanma senetlerinden oluşmaktadır.

Türkiye'de özel sektör borçlanma araçları çok sınırlı kalmıştır.

Vadeli İşlem ve Opsiyonlar

Vadeli İşlemler Sektörü Birliği (Futures Industry Association-FIA) tarafından, 53 vadeli işlem ve opsiyon borsasından toplanan verilere dayanarak Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasının (VOB) küresel piyasalardaki konumu incelenebilmektedir.

Bu kıyaslamada, bir önceki seneye göre işlem hacmi %8 artan Kore Borsası ilk sırada yer almaktadır. 2009 yılında 3 milyar adetten fazla işlem hacmi kaydeden Borsa 2008 yılında 3. sırada yer alıyordu.

Kore Borsası 2009 yılında ilk sıraya yerleşmiştir.

2007 yılında Chicago Mercantile Exchange (CME) ve Chicago Board of Trade'in (CBOT) birleşerek oluşturduğu CME Grup, 2007 ve 2008 yıllarında işlem hacmi sıralamasında ilk sırada yer alıyordu. Ancak, işlem hacminin %21 gerileyerek 2,6 milyar adete düştüğü 2009 yılında 3. sıraya düşmüştür.

Diğer taraftan, karşılaştırılan her iki dönemde de ikinci sırada yer alan Eurex'in 2009 yılındaki işlem hacmi %17 düşerek 2,7 milyar adete gerilemiştir.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Hacimleri (Milyon Adet)				
	2008	2009	Değişim	
1	Kore Borsası	2,865	3,103	8%
2	Eurex	3,173	2,647	-17%
3	CME Grubu	3,278	2,590	-21%
4	NYSE Euronext	1,676	1,730	3%
5	Chicago Opsiyon Borsası	1,195	1,136	-5%
6	BM&F Bovespa	742	920	24%
7	Hindistan Ulusal Menkul Kıymetler Borsası	602	919	53%
8	Nasdaq OMX	722	815	13%
9	Russian Trading Systems	238	474	99%
10	Şanghay Vadeli İşlemler Borsası	140	435	210%
24	Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası (VOB)	54	79	46%
	Toplam	17,679	17,700	0%

Kaynak: Futures Industry Association, VOB

Liffe Borsaları, Amerikan Borsası (American Stock Exchange) ve NYSE Arca Options Borsasını içeren NYSE-Euronext grubunun işlem hacmi ufak bir yükselişle 1,7 milyar adet olmuştur.

Şanghay Vadeli İşlemler Borsası sıralamadaki yerini 6 basamak yükseltmiştir.

2009 yılındaki en dikkat çekici değişim Şanghay Vadeli İşlemler Borsasında yaşanmıştır. 2008 yılında 16. sırada bulunan bu borsa 2009 yılında işlem hacmini üç kat artırmış, yerini 10. sıraya taşımıştır. 435 milyar adetlik işlemin gerçekleştiği bu borsada emtia ürünleri ağırlıktadır. 2009 yılındaki yükselişe en büyük katkı, bu yıl içinde işlem görmeye başlayan çelik ürünler tarafından sağlanmıştır. Yıl içindeki işlemlerin %37'si çeliğe dayalı ürünlerde yapılmıştır.

VOB'un sıralamadaki yeri 28'den 24'e yükselmiştir.

Türkiye'deki Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası ise 2009 yılında işlemlerini %46 artırarak 79 milyar adete çıkarmıştır. Sıralamadaki yeri 28'den 24'e yükselen VOB işlem hacimlerinin önemli bir kısmı İMKB-30 endeksine dayalı ürünler üzerine yapılmaktadır.

Yatırım Fonları

ICI (Investment Company Institute), ABD'de bulunan yatırım fonu şirketlerinin birliğidir. Birlik, yatırım fonları, borsa yatırım fonları ve yatırım ortaklıkları ile ilgili verileri 45 ülkeden toplayarak yayınlamaktadır. İncelenen bu ülkelerdeki yatırım fonlarının toplam büyüklüğü Eylül 2009 sonunda bir önceki senenin aynı dönemine göre değişmeyerek 22 trilyon \$ civarında kalmıştır. Bu bölümde kullanılan milli gelir rakamları, 2009 yılının tamamına dair yapılan tahminleri kapsamaktadır.

Yatırım fonlarında ABD ilk sırada yer almaktadır.

ABD, 11 trilyon \$'a yaklaşan yatırım fonu büyüklüğü ile dünya sıralamasında ilk sırada yer almaktadır. Bu tutar dünya genelinin yarısını oluşturmaktadır.

Yatırım Fonları (2009/09)			
	Yatırım Fonları (Milyar \$)	Yatırım Fonu Payı	Yatırım Fonu/GSYH
1 ABD	10,832	48.4%	76%
2 Lüksemburg	2,239	10.0%	4814%
3 Fransa	1,851	8.3%	70%
4 Avustralya	1,151	5.1%	125%
5 İrlanda	834	3.7%	368%
6 Brezilya	742	3.3%	50%
7 İngiltere	703	3.1%	32%
8 Japonya	662	3.0%	13%
9 Kanada	545	2.4%	41%
10 Almanya	313	1.4%	10%
30 Türkiye	20	0.1%	3%
Toplam	22,376	100.0%	44%

Kaynak: ICI, IMF, TÜİK

Lüksemburg ve İrlanda'daki yatırım fonları büyüklüğünün milli gelire oranının yüksek olması dikkat çekmektedir. Lüksemburg, vergi ve operasyonel alanlarda sunduğu olanaklardan dolayı yatırım fonu ve yatırım ortaklığı gibi kolektif yatırım kuruluşlarının merkezi haline gelmiştir. Bu nedenle, Avrupa'da pek çok fon Lüksemburg'da kurulmakta, ancak payları diğer ülkelerdeki yatırımcılara satılmaktadır. 2009 yıl sonu milli gelir büyüklüğü 47 milyar \$ olan bu ülkedeki yatırım fonu büyüklüğü 2009 Eylül itibariyle 2,2 trilyon \$'ı geçmiştir. İrlanda da benzer fırsatlar sunarak kolektif yatırım şirketlerinin alternatif merkezi haline gelmeyi hedeflemektedir.

Lüksemburg'da yatırım fonlarının büyüklüğü 2 trilyon \$'dan fazladır.

2008/09 döneminde 19 milyar \$ olan yatırım fonu büyüklüğü 2009/09 döneminde hafif bir yükselişle 20 milyar \$'a yükselen Türkiye'nin sıralamadaki yeri ise 1 basamak yükselerek 30'a çıkmıştır.

Yatırım fonlarında Türkiye 30. sıradadır.

GELİŞMEKTE OLAN PİYASALAR

Bu bölümde, Türkiye ile kıyaslanabilir olacağı düşünülen bazı gelişmiş ve gelişmekte olan ülke verileri incelenmektedir.

Türkiye'nin konumunu belirlemek için benzer ülkelerin sermaye piyasaları dikkate alınmıştır.

Hisse Senetleri

Endeks Getirileri

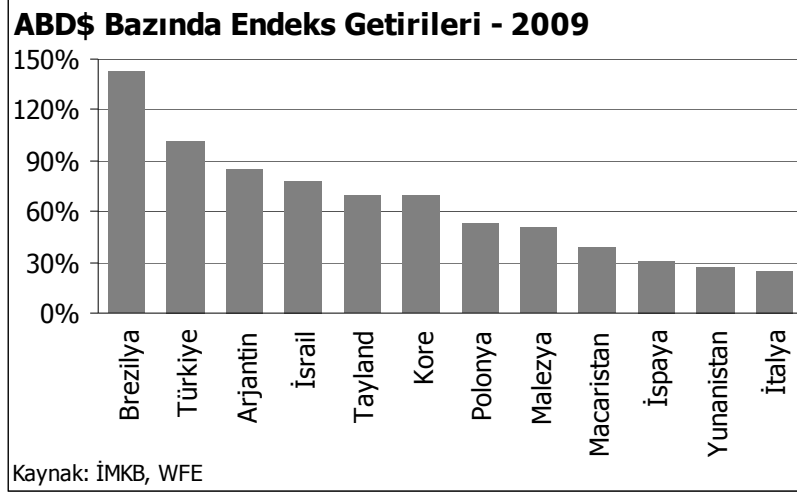
2009 yılı verileri, gelişmekte olan ülkelerdeki getirilerin gelişmiş ülkelere nazaran daha yüksek olduğunu göstermektedir. Yalnızca bu bölümde değil, uluslararası karşılaştırmalar yapıldığında da, %143 değer artışı ile Brezilya Borsası 2009 yılında en yüksek getiriye sağlayan borsa olmuştur.

Endeks getirilerine bakıldığı zaman İMKB performansının çok dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. İMKB, 2007 yılında dolar bazında %72 getirinin ardından 2008 yılında %63 değer kaybı ile en kötü performans gösteren borsalar arasında yer almıştı.

İMKB'nin performansı dalgalı bir seyir izlemektedir.

İMKB, gelişmekte olan ülkeler arasında 2009 yılında en yüksek getiriyi sağlayan 2. borsa olmuştur.

2009 yılındaki durum ise 2007 yılına benzer bir şekilde gelişmiş, İMKB'nin dolar bazındaki getirisi %102 olmuştur. Bu bölümde verileri analiz edilen borsalar arasında Brezilya'dan sonra ikinci olan İMKB, tüm dünya borsaları arasında 6. sırada yer almıştır.

AB üyesi ülkeler olan Macaristan, İspanya, Yunanistan ve İtalya'daki borsaların 2009 yılındaki getirileri ise %40'ın altında kalmıştır.

Borsaların Ülke Ekonomilerindeki Yeri

Borsaların ülke ekonomisindeki yeri ve öneminin genel bir göstergesi olarak, işlem gören şirketlerin piyasa değerinin gayri safi yurtiçi hasılaya oranı kullanılmaktadır.

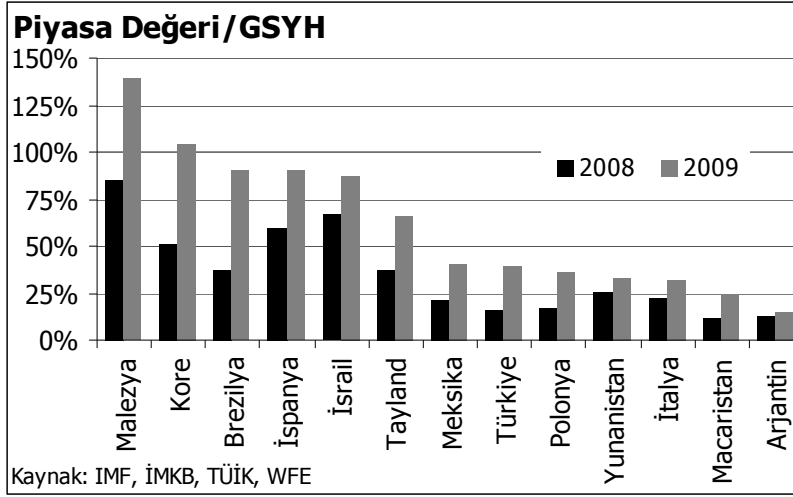
2008 yılında küresel finansal krize bağlı olarak gerileyen piyasa değerleri, incelenen ülkelerdeki piyasa değerlerinin milli gelire oranının bir hayli düşmesine neden olmuştur. 2009 yılında piyasalarda yaşanan toparlanmayla beraber bu oranlarda artışlar yaşanmış, ancak karşılaştırmaya konu olan hiçbir ülkenin 2007'deki seviyesine ulaşamadığı görülmüştür.

Malezya, piyasa değerinin milli gelire oranının en yüksek olduğu ülkedir.

İncelenen borsalar arasında son beş yıldır borsa büyüklüğünün ülke ekonomisine oranının en yüksek olduğu ülke Malezya'dır. Ülkede 2007 yılında %175 olan bu oran 2008 yılında %85'e gerilemiş, 2009 yılında ise %129'a yükselmiştir.

2008 yılında %51 pay ile 4. sırada yer alan Kore'nin piyasa değerindeki hızlı yükseliş, bu büyüklüğün milli gelire oranının %104'e yükselmesine sebep olmuştur.

Kore'yi, piyasa değeri/milli gelir oranı %90 olan Brezilya ve İspanya takip etmiştir. Bu oran, İsrail'de %85 iken, Tayland'da %66'ya, Meksika'da ise %41'e gerilemektedir.

Türkiye’de ise 2007 yılında GSYH’nın %45’ine denk gelen piyasa değeri, 2008 yılında %16’ya gerilemişti. 2009 yılında bu oran %40’a yükselmiştir.

Türkiye’de piyasa değerinin milli gelire oranı %40’tır.

Halka Açık Şirket Sayısı

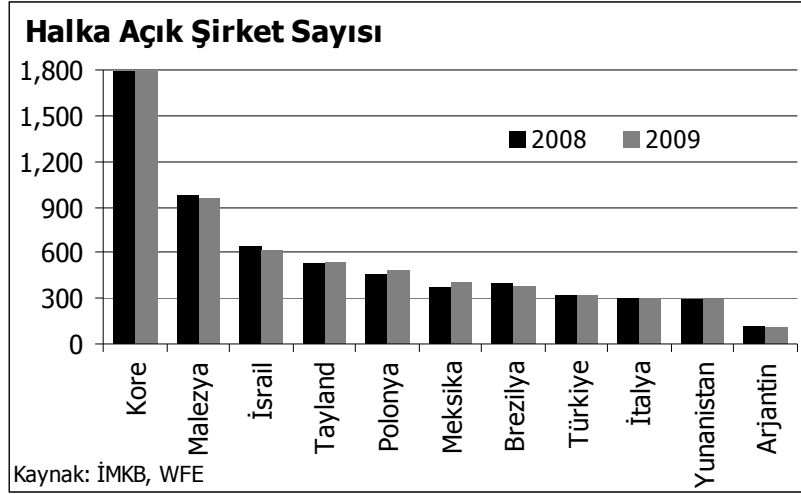
Halka açık şirket sayısındaki artış, hisse senedi ihracıyla sermaye piyasasından kaynak sağlayan şirket sayısını göstermektedir. Azalışlar ise çeşitli sebeplerle borsa kotundan çıkan şirketleri ifade etmektedir.

Son beş yılda olduğu gibi, incelenen ülkeler arasında en fazla halka açık şirket sayısının yer aldığı borsa Kore Borsasıdır. 2005 yılında küçük ve orta ölçekli şirketlerin kote olduğu KOSDAQ Borsasının Kore Borsasının bir alt pazarı konumuna gelmesiyle beraber kote şirket sayısında hızlı bir artış yaşanmıştı. Bu konumunu korumaya devam eden Kore Borsasındaki şirket sayısı 2009 yılında 5 adet azalış göstererek 1.788’e gerilemiştir.

2009 yılı sonu itibariyle Kore Borsasına 1.788 şirket kotedir.

İkinci sırada yer alan Malezya Borsasıyla Kore Borsası arasında bir hayli yüksek fark bulunmaktadır. 2009 yılında 959 şirketin kote olduğu Malezya Borsasında bir önceki seneye göre 17 adetlik azalış meydana gelmiştir.

Üçüncü sırada yer alan İsrail Borsasına kote olan 622 şirket bulunurken, bu borsayı 535 şirketin kote olduğu Tayland Borsası takip etmektedir. İlk üç sırada yer alan borsaların aksine Tayland’da kote şirket sayısı 2008 yılına göre 10 adet artış göstermiştir.

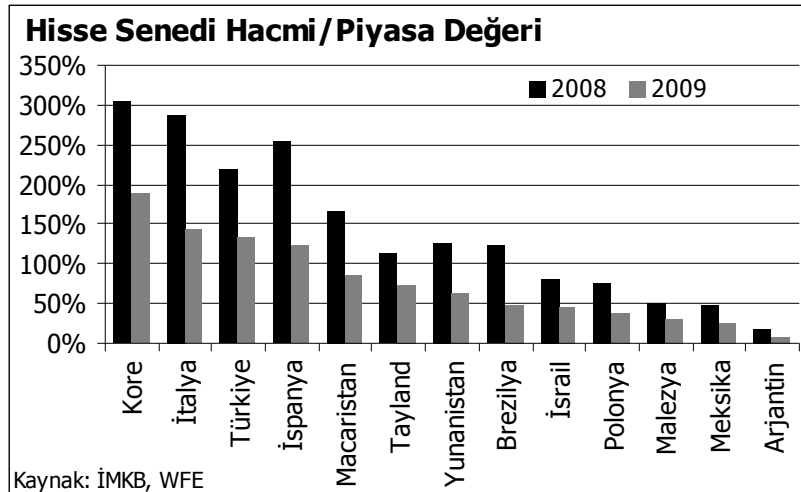
**İMKB'ye kote şirket sayısı
315'e düşmüştür.**

Karşılaştırılan borsalar arasında 8. sırada yer alan İMKB'deki şirket sayısı 2009 yılı sonunda 315'e gerilemiştir. 2009 yılı içinde 7 şirket kottan çıkarılmış, yıl içinde ise bir şirketin halka arzı gerçekleşmiştir. 2 şirketin ise halka arz olmaksızın borsada işlem görmeye başladığı 2009 yılında, bir şirketin bölünmesi ve bir şirketin borsa kotuna alınması sonucunda işlem görmeye başlayan yeni şirket sayısında 5 adetlik artış meydana gelmiştir. Ancak, bu işlemlerin toplamdaki şirket sayısına etkisi 2 adetlik azalış olmuştur.

Hisse Senedi Devir Hızı

**Hisse senedi devir hızı
incelenen tüm ülkelerde
gerilemiştir.**

Hisse senedi işlem hacminin piyasa değerine oranlanması bir borsanın devir hızını göstermektedir. Yüksek devir hızı, düşük likidite riskinin yanı sıra, bu borsalarda kısa vadeli yatırımların daha ağırlıklı olduğunun da bir göstergesidir.

2008 yılında yaşanan küresel krizle birlikte piyasa değerlerinde yaşanan düşüş, işlem hacimlerinden daha yüksek olduğu için birçok ülkenin hisse senedi devir hızı artmıştı. 2009 yılında ise tam tersi bir değişim olduğu görülmektedir. Piyasa değerlerinde

yaşanan hızlı yükselişler hisse senedi işlem hacminden daha yüksek olduğu için, 2009 yılında devir hızları, incelenen tüm ülkelerde gerilemiştir.

2008 yılında olduğu gibi, incelenen ülkeler arasında hisse senedi devir hızının en yüksek olduğu ülke Kore'dir. 2008 yılında devir hızının %304 olduğu bu borsada, 2009 yılındaki devir hızı %189'a gerilemiştir.

Kore'yi ikinci sırada İtalya izlemiş, üçüncü sırayı ise Türkiye almıştır. Türkiye'nin devir hızı 2008 yılında %218'den, 2009 yılında %134'e gerilemiştir.

Karşılaştırılan ülkeler arasında Türkiye 3. sıradadır.

Sabit Getirili Menkul Kıymetler

Bu bölümde yer alan sabit getirili menkul kıymet (SGMK) stokları 2009 Eylül büyüklükleri olup, milli gelir rakamları 2009 yılı için yapılan tahminlerdir.

SGMK stokunun milli gelire oranı en yüksek olan ülke %134 ile Kore'dir. Kore'deki profile bakıldığı zaman, kamu sektörünün SGMK stoku içindeki payının %40 olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle, bu ülkede özel sektör borçlanma araçları piyasasının gelişmiş olduğu söylenebilir.

%134 ile SGMK stokunun milli gelire oranı en yüksek olan ülke Kore'dir.

SGMK'lerin GSYH'ye Oranı					
	2005	2006	2007	2008	2009/09
Kore	97%	103%	103%	93%	134%
Avusturya	69%	78%	102%	82%	99%
Malezya	78%	83%	85%	78%	87%
Brezilya	62%	64%	71%	55%	83%
Yunanistan	57%	57%	58%	63%	71%
Macaristan	45%	54%	55%	48%	66%
Tayland	45%	54%	57%	52%	66%
Çek Cumhuriyeti	50%	57%	60%	47%	62%
Güney Afrika	44%	42%	43%	34%	48%
Polonya	35%	38%	38%	28%	42%
Meksika	32%	32%	34%	29%	40%
Türkiye	38%	34%	34%	24%	35%
Arjantin	40%	36%	29%	20%	19%

Kaynak: BIS, IMF, TÜİK

SGMK stokunun milli gelire eş düzeyde olduğu Avusturya'da ise, kamunun borç stoku içindeki payı %35 ile düşük bir seviyededir. Malezya'da da benzer bir durum söz konusudur. SGMK/GSYH oranı %87 olan ülkede kamunun borç stoku içindeki payı %48'dir.

Türkiye'de ise sabit getirili menkul kıymet stokunun milli gelirin %35'ine denk geldiği görülmektedir. 2008 yılında %25 olan bu pay, 2009 yılında 11 puanlık bir artış göstermiştir. Borç stokunun neredeyse tamamına kamu sektörünün sahip olması ise, Türkiye'deki özel sektör borçlanma piyasasının kısıtlı yapısının bir göstergesidir.

Türkiye'de özel sektör borçlanma araçlarının stoktaki payı göz ardı edilecek kadar düşüktür.

SGMK stokunun milli gelirdeki payı yüksek olan ve yakın dönemde bir borç kriziyle karşılaşan Yunanistan'ın kamu borcunun milli gelire oranı %57 olarak hesaplanmaktadır.

Polonya'daki SGMK stokunun tamamı...

Bu oranın %42 olduğu Polonya'da da Türkiye'ye benzer bir borç profili vardır. Polonya'daki borcun tamamına yakını kamuya aittir.

Kamu Kesiminin SGMK'lerdeki Oranı					
	2005	2006	2007	2008	2009/09
Polonya	100%	100%	100%	100%	100%
Türkiye	100%	100%	100%	100%	100%
Macaristan	87%	87%	87%	87%	87%
Arjantin	78%	79%	83%	82%	81%
Çek Cumhuriyeti	87%	85%	81%	81%	81%
Yunanistan	91%	87%	84%	81%	80%
Tayland	67%	66%	69%	68%	69%
Brezilya	76%	74%	73%	64%	65%
Güney Afrika	70%	64%	60%	61%	61%
Meksika	52%	55%	54%	55%	59%
Malezya	48%	45%	44%	44%	48%
Kore	47%	47%	43%	39%	40%
Avusturya	42%	41%	32%	32%	35%

Kaynak: BIS

...Arjantin'de ise %87'si kamuya aittir.

Karşılaştırılan ülkeler arasında %19 ile SGMK'ların GSYH'ye oranının en düşük seviyede olduğu Arjantin'de ise, özel sektörün borç stoku içindeki payı %19'dur.

Vadeli İşlem ve Opsiyonlar

Karşılaştırılan borsalar arasında 2008 yılına göre en yüksek düşüş %68 ile Güney Afrika Borsasında olurken, en yüksek çıkış %46 ile VOB'dadır.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Hacimleri (Bin Adet)			
	2008	2009	Değişim
Güney Kore	2,865,482	3,102,892	8%
Brezilya	741,889	920,378	24%
Güney Afrika	513,584	166,592	-68%
Türkiye	54,473	79,431	46%
İsrail	92,574	70,914	-23%
Meksika	70,144	48,781	-30%
Polonya	12,561	13,821	10%
Macaristan	13,369	11,795	-12%
Yunanistan	7,172	7,860	10%
Malezya	6,120	6,138	0%
Tayland	2,149	3,072	43%
Arjantin	156	181	16%

Kaynak: Futures Industry Association, VOB

Uluslararası sıralamaların verildiği bölümde değinildiği gibi, Kore Borsası 3 milyar adeti aşan işlem hacmi ile Vadeli İşlemler Sektörü Birliği'nin verilerini topladığı 53 borsa arasında birinci olmuştur.

Brezilya ise Kore'nin ardından ikinci sırada yer almaktadır. Brezilya'da 2008 yılına göre işlem hacmi %24 artarak 920 milyon adete yükselmiştir.

Bu bölümde verilerini incelediğimiz borsalar arasında en yüksek düşüş üçüncü sırada yer alan Güney Afrika borsasında yaşanmıştır. Hisse senedine bağlı türev ürünler 2008 yılında 514 milyon adet işlem hacmine sahip iken, bu ürünlere dayalı işlemler 2009 yılında %68 gerileyerek 167 milyon adete inmiştir.

Bu karşılaştırmada 79 milyon adet sözleşme ile VOB dördüncü sırada yer almaktadır. Bu bölümde ele alınan 12 borsa arasında 2008 yılına göre en yüksek hacim artışı %46 ile VOB'da yaşanmıştır.

Güney Afrika Borsasının işlemleri 2008 yılına göre %68 gerilemiştir.

İncelenen borsalar arasındaki en yüksek artış VOB'da yaşanmıştır.

Yatırım Fonları

Yatırım fonları portföy büyüklüğünün GSYH'ya oranı, ülkedeki kurumsal yatırımcı tabanının gelişmişliğinin göstergesidir. Bu bölümde portföy değerleri 2009 Eylül sonu itibariyle alınmış olup, milli gelir rakamları ise 2009 yılına ilişkin tahminleri kapsamaktadır.

Yatırım Fonları/GSYH	2005	2006	2007	2008	2009/09
Brezilya	34%	39%	47%	30%	50%
Güney Afrika	27%	30%	34%	25%	36%
Güney Kore	25%	28%	34%	23%	34%
Avusturya	36%	40%	37%	22%	27%
Macaristan	5%	6%	9%	6%	8%
Meksika	6%	7%	7%	6%	8%
Polonya	6%	8%	11%	3%	5%
Yunanistan	13%	10%	9%	3%	4%
Türkiye	5%	3%	3%	2%	3%
Çek Cumhuriyeti	4%	5%	4%	2%	3%
Arjantin	2%	3%	3%	1%	1%

Kaynak: ICI, IMF, TÜİK

2008 yılında piyasa fiyatlarındaki değer kaybı, yatırım fonlarının portföy büyüklüğüne de yansımıştı. Böylece, yatırım fonlarının milli gelire oranı bu bölümde karşılaştırılan bütün ülkelerde gerilemişti.

2009 yılında ise piyasa fiyatlarındaki yükselişle beraber yatırım fonları/GSYH oranı tekrar yükselişe geçmiştir. Ancak, baz yıl olarak 2007 yılı alındığı zaman, Avusturya, Macaristan, Polonya, Yunanistan, Çek Cumhuriyeti ve Arjantin'de 2007 yılındaki seviyelerin yakalanamadığı görülmüştür.

2009 yılında yatırım fonlarının milli gelir içindeki payı yükselmiştir.

Türkiye’de yatırım fonlarının büyüklüğü 20 milyar \$’dır.

ICI’nın derlediği verilere göre Türkiye’de yatırım fonu portföy büyüklüğü 20 milyar \$ olup, bu tutar milli gelirin %3,2’sine denk gelmektedir. 2008 yılında bu oran %2,1 idi.

Sonuç

Türkiye uluslararası piyasalardaki konumunu güçlendirmiştir.

2008 yılında yaşanan küresel finansal kriz, bütün dünya piyasalarındaki göstergelerin düşüşe geçmesine neden olmuştu. 2007 yılı seviyelerine halen ulaşamamış olsa da 2009 yılının ilk çeyreğinden sonra hem piyasa değerlerinde, hem de işlem hacimlerinde yükselişlere şahit olunmuştur. Bu bölümde Dünya Borsalar Federasyonuna üye ülkeler arasında yapılan sıralamalar, Türkiye sermaye piyasasının uluslararası piyasalardaki konumunu güçlendirdiğini göstermektedir. Borsaların piyasa değerleri arasında yapılan sıralamada İMKB, 52 borsa arasında 25. olmuştur. 2008 yılında ise 30. sırada yer alıyordu.

Bir diğer önemli gelişme ise, borsaların dolar bazındaki getirilerinde yaşanmıştır. 2008 yılında en kötü performans gösteren borsalar arasında olan İMKB, 2009 yılında dolar bazında %102 ile en yüksek getiriye sağlayan 6. borsa olmuştur.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasının işlem hacmindeki artış kuruluş yıllarındaki hızlı yükselişin ardından yavaşlansa da uluslararası karşılaştırmalar borsanın üst sıralara çıkmaya devam ettiğini göstermektedir.

YATIRIM ARAÇLARININ KARŞILAŞTIRMALI GETİRİLERİ

Başlıca yatırım araçlarının getirileri karşılaştırılmıştır.

Türkiye’de başlıca sermaye piyasası araçları kamu kesimi tarafından ihraç edilen hazine bonosu, devlet tahvilleri ve bunlara bağlı olarak yapılan repo-ters repo işlemleri ile hisse senetleridir. Yatırımcılar, tahvil-bono, repo, mevduat, hisse senedi, yatırım fonları, döviz cinsinden yatırımlar ve altın alternatifleri arasında tercih yapmaktadır.

Getirilerde stopaj kesintileri dikkate alınmıştır.

Yatırım araçlarının 2009 yılındaki karşılaştırmalı getirilerinin sunulduğu bu bölümde yatırım fonları hariç tutularak, yukarıda sayılan yatırım alternatifleri içinde vade ayrımları vasıtasıyla kısa ve uzun vadeli yatırımların getirilerinin karşılaştırması yapılmıştır. Hesaplama kullanılan repo, mevduat ve bono faizlerinde getiriler gelir vergisi tevkifatı göz önüne alınarak hesaplanmıştır.

Tanımlar

İMKB-100 endeksinin yıl sonu değerleri alınmıştır. ABD doları ve avro verileri, TCMB tarafından açıklanan yıl sonu döviz alış kurlarıdır. Altın fiyatları için TCMB veri bankasından İstanbul Altın Borsası günlük ağırlıklı ortalama TL/kg. fiyatları kullanılmıştır.

Gecelik faiz oranlarında TCMB veri bankasından alınan bankalararası para piyasası oranları kullanılmıştır. %15'lik vergi kesintisi yansıtılmıştır.

TL mevduat getirileri için TCMB veri bankasından alınan ortalama faiz oranları kullanılmıştır. Dönem başında yapılan 1 ay, 3 ay ve 12 aylık mevduatın, geri dönüşünde anapara ve faiziyle beraber aynı vadeyle tekrarlandığı varsayılmıştır. Hem TL hem de döviz mevduatlarına %15 stopaj uygulanmıştır. Döviz tevdiat hesabı da TL mevduata benzer şekilde hesaplanmış, dönem sonlarında toplam anapara ve faiz TCMB döviz alış kuruyla TL'ye çevrilmiştir.

Mevduatta 3 ayrı vade için hesap yapılmıştır.

Bono getirileri için ise Hazine Müsteşarlığından alınan iskontolu ihale faiz oranları kullanılmıştır. Yatırımcının dönem başında 180 gün civarı vadeli bono aldığı, itfa tarihinde faiz ve anapara toplamıyla yine benzer vadede bir bonoya yatırım yaptığı varsayılmıştır. Uygun vade bulunana kadar yatırımcının repo yaptığı varsayılmıştır. Bononun vadesinin 2009 yıl sonunu aştığı durumda ise, yalnızca ilgili döneme denk düşen faiz göz önüne alınmıştır. %10 stopaj oranıyla hesaplama yapılmıştır.

6 aylık bonolara yatırım yapıldığı varsayılmıştır.

Reel getiriler için Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan 2003 bazlı tüketici fiyat endeksi kullanılmıştır.

Getiriler TÜFE ile enflasyondan arındırılmıştır.

Getiriler

2008 yılındaki gelişmelerin aksine, 2009 yılında hisse senetleri en fazla getiri sağlayan yatırım aracı olurken, döviz cinsinden yatırımlar en yüksek kayba yol açmıştır.

2009 yılında en yüksek getiriye hisse senetleri sağlamıştır.

2008 yılı sonuna doğru küresel piyasaları hızla etkileyen kriz ile beraber, hisse senetleri %52 oranında değer kaybetmişti. 2009 yılında ise, bu kayıplar fazlasıyla geri alınmış, reel anlamda İMKB-100 endeksinin getirisi %85 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Uluslararası piyasalarda altın fiyatlarında son 10 yıldır kaydedilen çıkış, 2009'da da sürmüştür. Böylelikle 2009'da, en yüksek ikinci getiriye bu yatırım aracı sağlamıştır. Altın fiyatları bir yıl içinde TL bazında %25 (reel %18) artış kaydetmiştir.

İkinci sırada altın gelmiştir.

TL cinsinden mevduatların getirisi %17-18 civarında olmuştur. Bu oran, reel anlamda %10 civarında bir kazançta işaret etmektedir. Krizin ardından yapılan faiz indirimleri ile beraber mevduat faizlerinin kademeli olarak azalması sebebiyle, uzun vadeli mevduatın getirisi daha yüksek olmuştur.

Seçilmiş Araçlara Göre Yatırım Getirileri (2009, %)	Nominal		Reel
İMKB-100	96.6		84.6
Altın	25.4		17.7
1 yıl TL mevduat	21.8		14.4
3 ay TL mevduat	17.8		10.6
1 ay TL mevduat	16.7		9.6
6 aylık bono	11.7		4.9
1 yıl DTH (€)	8.6		2.0
Gecelik repo	8.1		1.5
3 ay DTH (€)	7.3		0.8
1 yıl DTH (\$)	7.3		0.7
1 ay DTH (€)	7.0		0.5
3 ay DTH (\$)	4.4		-2.0
1 ay DTH (\$)	3.9		-2.5
Avro	0.4		-5.7
Dolar	-2.3		-8.3
TÜFE	6.5		-

Kaynak: Hazine, TCMB, TÜİK

Bonoların reel getirisi %5'te kalmıştır.

6 ay vadeli bonolara yapılan yatırımların reel getirisi ise mevduatın altında kalmış, reel olarak %5 civarında gerçekleşmiştir. Yıl içinde gecelik faiz oranlarının TCMB tarafından tarihsel anlamda en düşük seviyelerine çekilmesiyle, gecelik repo yatırımlarının reel getirisi ise hayli düşük gerçekleşmiştir.

2009 yılında karşılaştırılan araçlar arasında yalnızca döviz cinsinden yatırımlar kayba neden olmuştur.

SABİT GETİRİLİ MENKUL KIYMETLER

Türkiye'de sabit getirili menkul kıymetler (SGMK), kamu kesimi tarafından ihraç edilen devlet tahvilleri ve hazine bonoları ile özel sektör tarafından ihraç edilen tahvil ve finansman bonolarından oluşmaktadır. Uzun bir aradan sonra 2005 yılında tekrar başlayan özel sektör borçlanma araçlarının ihracı, 2009 yılında da devam etmiştir.

Kamu kesimi senetleri, en yoğun işlem gören SGMK'lardır.

Tüm menkul kıymetler içinde SGMK'lar, hem menkul kıymet stoku açısından, hem de işlem hacmi açısından en yüksek paya sahip menkul kıymetlerdir.

Ülkede mevcut hazine bonusu ve devlet tahvillerinin toplam nominal değerini gösteren iç borç stoku 2009 yılında %20 artarak 2008 sonunda 275 milyar TL'den 330 milyar TL'ye yükselmiştir. İç borç stokuna ait gelişmeler Türkiye Ekonomisi bölümünde detaylı olarak ele alınmaktadır.

Özel Sektör Borçlanma Araçları	2006 2007 2008 2009			
Adet	2	6	4	8
İhraç Tutarı (milyon TL)	120	417	270	290

Kaynak: SPK

2008 yılında 270 milyon TL tutarında 4 özel sektör borçlanma aracı ihraç edilmişti. 2009 yılında ise 6 şirket tarafından 8 özel sektör borçlanma aracı ihraç yapılmıştır. 2009 yılında ihraç edilen 1 finansman bonusu, 2 banka bonusu ve 5 tahvilin nominal değeri 290 milyon TL'dir.

2009 yılında 8 adet özel sektör tahvili ihraç edilmiştir.

SGMK ikincil piyasalarında, hem tahvil ve bonoların kesin alım-satım işlemleri, hem de repo-ters repo işlemleri yapılabilmektedir. Kesin alım-satım (KAS) ile repo-ters repo işlemleri organize İMKB piyasalarında yapılabildiği gibi, borsa dışında aracı kuruluşlarla yatırımcılar veya aracı kuruluşların kendi arasında da yapılabilmektedir. Ancak, bu işlemlerin İMKB'ye tescil ettirilerek kayda alınması zorunludur.

Aracı kuruluşların yanı sıra TCMB ve Takasbank da bu piyasada işlem yapmaktadır. TCMB, İMKB repo-ters repo piyasasında işlem yaparken, Takasbank hem kesin alım-satım, hem de repo-ters repo tescil işlemleri yapmaktadır.

İMKB Kesin Alım-Satım ve Repo-Ters Repo İşlemleri (Milyar TL)						2008/2009
	2005	2006	2007	2008	2009	Değişim
Kesin Alım-Satım (Tescil)	230	201	240	208	207	0%
Kesin Alım-Satım (İMKB)	481	382	364	301	417	39%
Kesin Alım-Satım Toplam	711	583	604	509	624	23%
Repo (Tescil)	336	505	486	472	507	7%
Repo (İMKB)	1,860	2,539	2,571	2,935	2,983	2%
Repo Toplam	2,196	3,043	3,057	3,408	3,490	2%

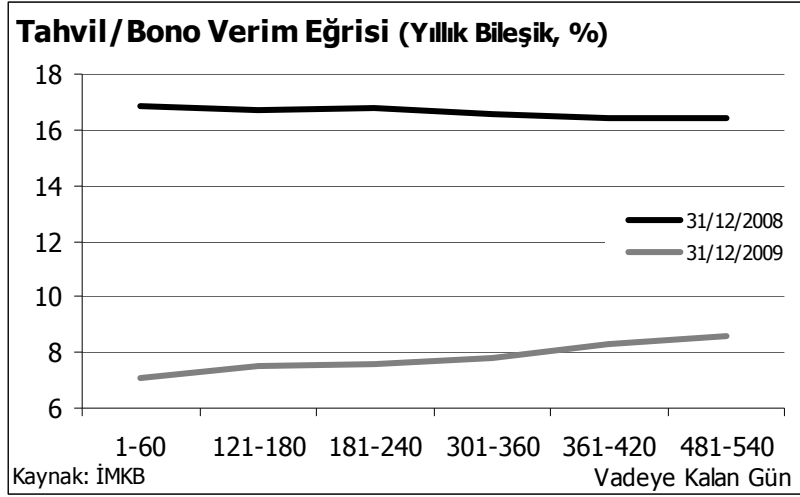
Kaynak: İMKB

SGMK hacminin her geçen yıl artış gösterdiği görülmektedir. 2009 yılının detaylarına bakıldığı zaman, bir önceki yıla göre repo işlemlerinin %2, kesin alım-satım işlemlerinin ise %23 yükseldiği görülmüştür. Repo işlemlerinin %85'i İMKB piyasalarında gerçekleştirilmiştir. Kesin alım-satım işlemlerinde ise İMKB piyasalarının ve tescil işlemlerinin payı sırasıyla %67 ve %33'tür.

Repo işlemlerinin %85'i, kesin alım-satım işlemlerinin %67'si İMKB'de yapılmıştır.

Sabit Getirili Menkul Kıymet Getirileri

TCMB, iktisadi faaliyetlerdeki ve istihdam koşullarındaki toparlanmanın zaman alacağını öngörerek 2009 yılında faiz indirimlerine devam etmiştir. 2009 yılına %15 seviyesinde başlayan TCMB gecelik borç alma faiz oranı 8,5 puan azalarak yılı %6,5 seviyesinde tamamlamıştır. Yıla %16 seviyesinde başlayan ikincil piyasadaki gösterge bileşik faiz oranı ise faiz indirimlerine paralel olarak hareket etmiş ve tarihteki en düşük seviyelerine gerileyerek 2009 yılını %8 seviyesinde kapatmıştır. Aynı dönemdeki verim eğrisine bakıldığında ise getirilerdeki düşüşün her vadeye yansıdığı görülmektedir.

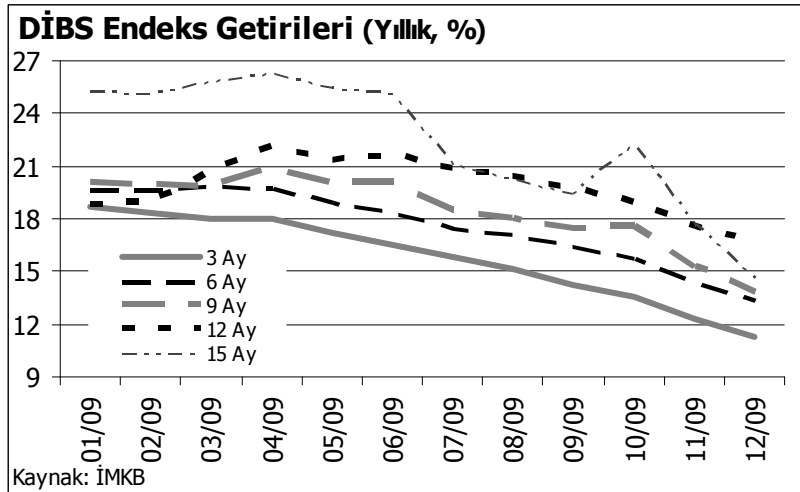

DİBS performans endeksleri tahvil ve bono getirilerini hesaplamaya olanak vermektedir.

İMKB tarafından açıklanan Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) performans endeksleri, çeşitli vadelere göre ortalama tahvil veya bono getirilerini hesaplamaya olanak vermektedir. DİBS performans endeksleri hesaplanırken, çeşitli vadelerde yatırım dönemleri seçilmekte, vade bitimlerinde anapara ve faiz gelirinun yine aynı vadeli yatırıma dönüştürüldüğü kabul edilmektedir. Bu endeksler hem vadeye yaklaştıkça oluşan fiyat artışlarını, hem de piyasadaki faiz oranlarını dikkate almaktadır. DİBS performans endekslerinin belli bir aydaki değerinin, önceki yılın aynı ay değerine bölünmesiyle, ilgili dönemde gerçekleşen yıllık ortalama getiriler hesaplanmaktadır.

DİBS getirileri %15 civarındadır.

Buna göre DİBS'lere yatırım, 2009 yılında %15 civarında getiri sağlamıştır.

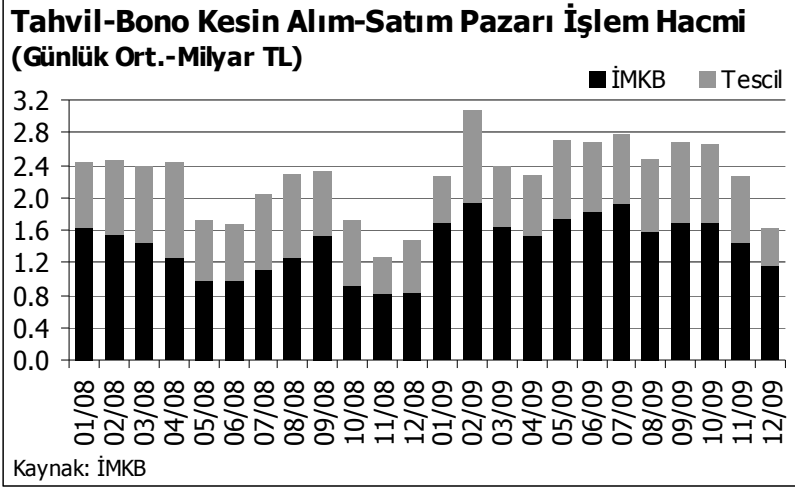

2009 yılında günlük ortalama işlem hacmi 3 milyar TL'ye kadar yükselmiştir.

Kesin Alım-Satım İşlemleri

Tahvil ve bono kesin alım-satım işlemlerinde günlük ortalama işlem hacmi 2008 sonunda düşüş eğilimi göstermiş, Aralık ayında 1,5 milyar TL olmuştu. Ancak, 2009 yılına başlarken 2,3 milyar TL seviyesine çıkan ortalama günlük işlem hacmi, Şubat ayında

3 milyar TL'ye çıkarak yılın en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Mayıs-Temmuz ayları arasında ortalama işlem hacmi 2,7 milyar TL seviyesinde seyretmiş, takip eden aylarda düşüşler olsa da Kasım ayına kadar bu seviye hemen hemen korunmuştur. Aralık ayında ise günlük ortalama işlem hacmi 2009 yılının en düşük seviyesine, 1,6 milyar TL'ye inmiştir.

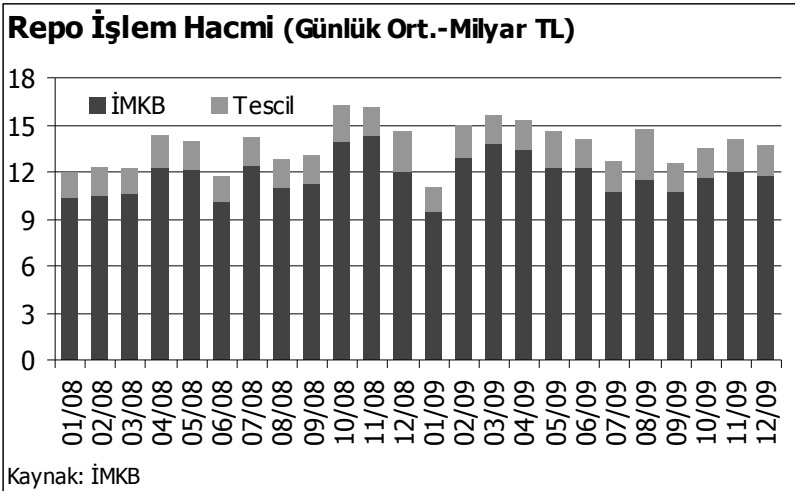
2009 yılı toplamında ise kesin alım-satım işlemlerinde günlük ortalama işlem hacmi bir önceki yıla göre %23 artarak 2,5 milyar TL'ye yükselmiştir.

Toplam kesin alım-satım işlemlerinde tescil işlemlerinin payı 2008 yılına kıyasla 8 puan gerileyerek %33'e düşmüştür.

Tahvil bono işlemlerinde tescil işlemlerinin payı %33'e gerilemiştir.

Repo-Ters Repo İşlemleri

TCMB'nin gecelik faiz oranlarında yaptığı değişiklikler, İMKB Repo-Ters Repo piyasası faizlerine de yansımıştır. İMKB Repo-Ters Repo piyasası gecelik faiz oranı 2009 yılına %15 seviyesinde başlarken, yılı %6,5'te tamamlamıştır.

2009 yılı ortalama repo işlem hacmi 14 milyar TL'dir.

Tescil işlemlerinin repolardaki payı %15'e yükselmiştir.

Dolar ve avro cinsinden tahviller yabancı menkul kıymetler piyasasında işlem görmektedir.

2009 yılı toplamında günlük ortalama repo işlem hacmi bir önceki yıla göre değişmeyerek 14 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir.

Tescil işlemlerinin tutarı 2008 yılında 472 milyar TL iken, bu rakam 2009 yılında 507 milyar TL'ye çıkmıştır. Tescil işlemlerinin günlük ortalama işlem hacmi içindeki payı ise 2008 yılına göre 1 puanlık artış göstererek %15'e yükselmiştir.

Uluslararası Tahvil Pazarı İşlemleri

İMKB bünyesindeki Uluslararası Tahvil Pazarı Yabancı Menkul Kıymetler Piyasası 16 Nisan 2007 tarihinde faaliyete geçmiştir. Hazine tarafından yurtdışında yabancı para cinsinden ihraç edilen tahvil ve bonolar bu piyasada işlem görmektedir.

İMKB Yabancı Menkul Kıymetler Piyasası İşlem Hacmi			
Para Birimi	2008	2009	Değişim
Avro (Milyon €)	16	15	-7%
ABD Doları (Milyon \$)	38	183	375%
Toplam (Milyon \$)	62	204	231%

Kaynak: İMKB

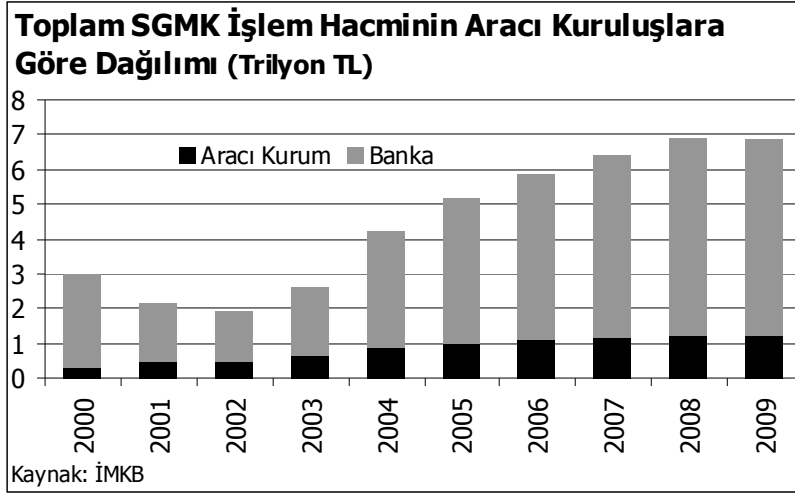
Dolar cinsinden ihraç edilen Eurotahvillerin işlem hacmi 2009 yılında 5 kata yakın artış göstererek 183 milyon \$'a ulaşmışlardır. Avro cinsinden ihraç edilen Eurotahvillerin hacmi ise %7 gerileyerek 15 milyon €'ya inmiştir.

Aracı Kuruluşların İkincil Piyasa İşlemleri Dağılımı

İMKB piyasalarında ve tescil işlemlerinde aracı kuruluşların gerçekleştirdikleri SGMK kesin alım-satım işlemleri ve repo-ters repo işlemlerinin hacmi 2008 yılına göre değişmeyerek 6,9 trilyon TL (4,4 trilyon \$) düzeyinde kalmıştır. Grafikte de sunulan bu verilere TCMB ve Takasbank'ın gerçekleştirdiği işlemler dahil edilmemiştir.

Aracı kurumlar SGMK işlemlerinin %18'ini gerçekleştirmiştir.

2009 yılında aracı kuruluşların SGMK işlem hacminin %18'i aracı kurumlar tarafından yapılmıştır. Son 4 yıldır piyasadaki paylarını bu seviyede korumaya devam eden aracı kurumlar, 2002-2003 yıllarında %25 paya sahipti.

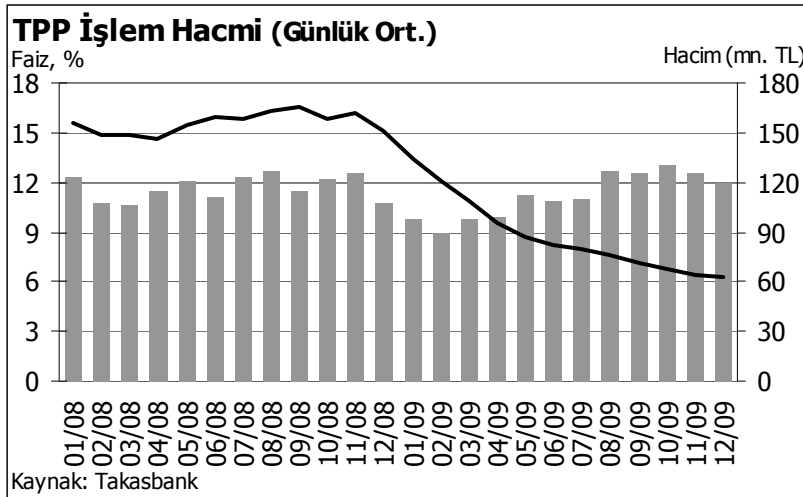

Aracı kuruluşların toplam işlem hacimlerine bakıldığı zaman, 2009 yılında aracı kurumların toplam SGMK kesin alım-satım ve repo-ters repo işlem hacimlerinin %4 azalarak 1,2 trilyon TL'ye (764 milyar \$) düştüğü görülmektedir. Bankaların toplam SGMK işlem hacmi ise karşılaştırılan dönemler arasında değişmeyerek 5,7 trilyon TL (3,7 trilyon \$) düzeyinde kalmıştır.

Aracı kurumların SGMK işlem hacmi 1,2 trilyon TL, bankaların 5,7 trilyon TL'dir.

Takasbank Para Piyasası (TPP)

TPP, kısa vadeli nakit ihtiyacı bulunan aracı kuruluşlar ile nakit fazlası olan aracı kuruluşların karşılaştıkları bir piyasadır. Bu piyasada gerçekleşen işlemlerde, doğan yükümlülükler Takasbank'ın garantörlüğü altındadır.

2008 yılında para piyasasındaki gecelik faiz oranı ortalama %17 idi. Gecelik faizlerde Kasım 2008'de başlayan düşüş 2009 yılı boyunca devam etmiş, yıl sonunda %6,2'ye kadar inmiştir.

2009 yılında gecelik faiz %6,2'ye inmiştir.

İşlem hacmi ortalaması 2008 yılında 117 milyon TL civarında seyretmekteyken, 2009 yılında %4 gerileyerek 112 milyon TL olmuştur.

HİSSE SENETLERİ

2008 yılında küresel finansal krizle beraber İMKB-100 endeksi 2004 yılı seviyelerine gerilemiş, piyasa değeri yarı yarıya azalarak 182 milyar TL'ye inmişti.

Küresel krizin ardından küresel piyasalardaki toparlanma sonucunda İMKB-100 endeksi iki kat artmıştır.

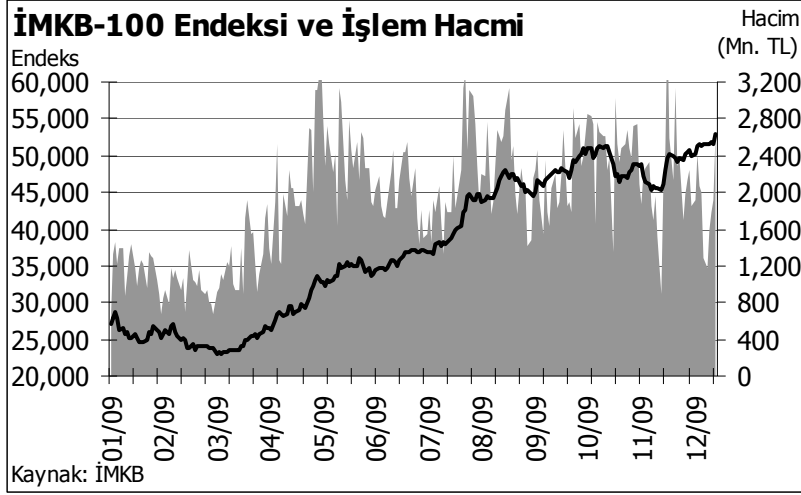
2009 yılında ise, küresel piyasalardaki toparlanma ve 2010 yılına dair büyüme beklentilerinin olumlu yönde gelişmesi İMKB-100'ün performansını pozitif yönde etkilemiştir. Endeks, yılı 52.825 puandan kapatarak iki katlık bir artış göstermiştir. Piyasa değerinde de iki katlık bir artışın yaşandığı 2009 yılında, işlem hacmi %45 yükselerek 483 milyar TL'ye çıkmıştır. Öte yandan, borsa kotunda işlem gören şirket sayısında 2 adetlik azalış yaşanırken, borsa yatırım fonu sayısı bir adet artmıştır.

İMKB Hisse Senedi Piyasası						2008/2009
	2005	2006	2007	2008	2009	Değişim
İMKB-100	39,778	39,117	55,538	26,864	52,825	97%
İşlem Gören Şirket Sayısı	304	316	319	317	315	-1%
İşlem Gören BYF Sayısı	2	6	8	9	10	11%
Piyasa Değeri (Milyar TL)	218	230	336	182	351	93%
İşlem Hacmi (Milyar TL)	270	325	388	333	483	45%
Kaynak: İMKB						

2008 yılının Ekim ayında son beş yılın en düşük seviyesine inen İMKB-100 endeksi, 2009 yılına 26.864 puan ile başlamıştır. 2009 yılının ilk çeyreğinde, küresel büyümeye ilişkin olumsuz beklentilerin etkisiyle endekste yukarı yönlü bir hareket görülmemiştir. Mart ayı sonunda yerel seçimler gerçekleşmiş, bu dönemde IMF ile stand-by anlaşması yapılması konusundaki beklentilerin güçlenmesiyle beraber piyasalarda yükseliş başlamıştır. Nisan ayı sonunda ABD ekonomisindeki daralmanın yavaşladığına dair açıklamalar, küresel krizin ulaşabileceği maksimum noktaya geldiği yönündeki görüşleri güçlendirmiştir. Bu noktada, yurtdışındaki gelişmeler doğrultusunda Mayıs ayı sonunda İMKB-100 endeksi yıl başına göre %30 değer kazanarak 35.003'e yükselmiştir.

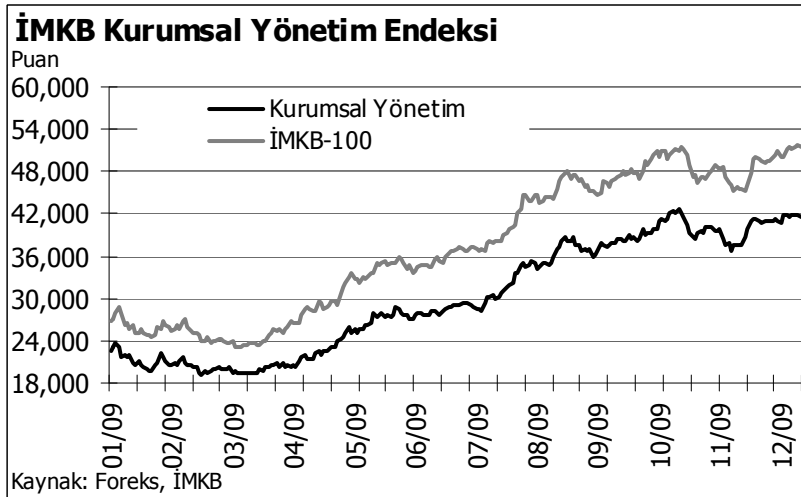
İMKB dolar bazında en yüksek getiriyi sağlayan 6. borsa olmuştur.

Takip eden aylarda küresel piyasaların normalleşme sürecine girmesiyle beraber hem gelişmiş hem de gelişmekte olan piyasaların performansları iyileşme sürecine girmiştir. Sonuç olarak 2009 yılını 52.825 puandan kapatan İMKB-100 endeksi TL bazında %97 (ABD doları bazında %102) değer kazanmıştır. Bunun yanında, daha önce belirtildiği üzere Dünya Borsalar Federasyonuna üye borsalar arasında ABD doları bazında getirilerle yapılan karşılaştırmada İMKB 6. sırada yer almıştır.

İMKB, 31 Ağustos 2007 tarihinden bu yana kurumsal derecelendirme notu 10 üzerinden en az 6 olan şirketlerin yer aldığı Kurumsal Yönetim Endeksini hesaplamaktadır. 2008 yılında 13 şirket endeks kapsamında yer alırken, bu sayı 2009 yılında 24'e yükselmiştir.

İMKB, 2007 yılından itibaren Kurumsal Yönetim Endeksini hesaplamaya başlamıştır.

2009 yılına 22.406 seviyesinde başlayan Kurumsal Yönetim Endeksi İMKB-100'e paralel olarak %90 artış göstererek yılı 42.670 puandan kapatmıştır. Daha önce belirtildiği gibi 2009 yılında İMKB-100 endeksindeki artış ise %97 olmuştur. İMKB-100 endeksine dahil şirketler Kurumsal Yönetim endeksinde de yer aldığı için bu iki endeks yıl içinde benzer şekilde hareket etmiştir.

Kurumsal Yönetim Endeksi 2009 yılında %90 artmıştır.

Ayrıca, 16 Şubat 2009'dan itibaren üretim veya faaliyet merkezi aynı şehirde olan şirketlerin fiyat ve getiri performansının izlenmesi için şehir endeksleri hesaplanmaya başlanmıştır. 2009 yılında 9 şehir için endeks hesaplanmıştır. En çok şirketin yer aldığı endeks, 74 şirket ile İMKB İstanbul'dur.

İMKB Şehir Endeksleri			
	16.02.2009	31.12.2009	Değişim
İMKB Tekirdağ	26,597	87,232	228%
İMKB Adana	25,822	54,636	112%
İMKB Antalya	27,191	55,290	103%
İMKB Bursa	28,815	57,518	100%
İMKB Kocaeli	25,150	47,669	90%
İMKB İstanbul	26,585	48,333	82%
İMKB İzmir	24,478	44,191	81%
İMKB Kayseri	33,655	60,427	80%
İMKB Ankara	29,577	44,680	51%
Kaynak: İMKB			

2009 yıl sonunda, en çok getiri sağlanan endeks, 3 katına çıkan İMKB Tekirdağ, en düşük getirinin elde edildiği endeks ise %51 ile İMKB Ankara olmuştur.

28 Eylül 2009'da hesaplanmaya başlanan bir diğer endeks ise Türkiye-Yunanistan GT30 Endeksidir. Kısa adıyla "GT30" olan endekse Atina Borsası ve İMKB'den 15'er şirket dahildir. TL ve Avro bazında hesaplanan endeks kapsamındaki şirketlerin seçiminde şirketlerin halka açıklık oranları dikkate alınmıştır.

2009 yılında TL bazında mali ve sınai endeksler iki kata varan artış göstermiştir. Mali endeksin sınai endeksinden daha hızlı bir yükseliş gösterdiği 2009 yılında, dolar bazındaki yükselişler ise sırasıyla %114 ve %96 olmuştur.

Mali endeks, 2009 yılında sınai endekse göre daha fazla değer kazanmıştır.

Mali ve sınai endekslerin gelişimi, İMKB-100 ile paralel incelendiğinde, mali endeksin daha riskli bir grafik çizdiği görülmektedir. Tabloda görüldüğü üzere, borsa düşüş trendindeyken, mali endeks sınai endekse göre daha fazla değer kaybetmektedir. Diğer taraftan, borsanın yükseliş döneminde ise mali endeks sınai endekse göre daha fazla değer kazanmaktadır.

İMKB Hisse Senedi Endekslerinin TL Bazında Getirisi			
	İMKB-100	Mali	Sınai
2000	-37.9%	-39.4%	-30.1%
2001	46.0%	42.0%	64.1%
2002	-24.8%	-29.2%	-13.4%
2003	79.6%	98.4%	64.8%
2004	34.1%	38.7%	28.1%
2005	59.3%	77.0%	49.1%
2006	-1.7%	-4.2%	-0.8%
2007	42.0%	39.3%	31.3%
2008	-51.6%	-54.6%	-51.2%
2009	96.6%	109.6%	91.6%
2000-2009	247%	277%	281%
Yıllık Ortalama	13%	14%	14%
Kaynak: İMKB			

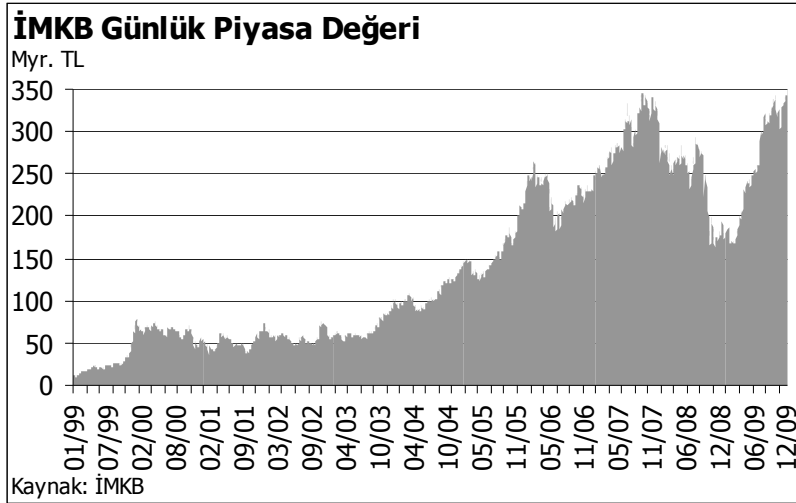
Yıllık ortalama getirilerde ise mali ve sınai endekslerinin 2000-2009 yılları arasında yatırımcılara TL bazında getirisi eş düzeyde, ortalama %14 olmuştur.

Piyasa Değeri

Hisse senedi fiyatlarında özellikle 2008 yılının ikinci yarısından sonra başlayan düşüş son çeyrekte hızlanmış, Kasım ayı sonunda son iki yılın dip noktasını görmüştür. 2009 yılının ilk çeyreğinde de devam eden düşüş, yerel seçimlerin yapıldığı Mart ayından sonra küresel piyasalardaki normalleşme sürecinin de etkisiyle yükselişe geçmiştir.

Sonuç olarak, 2009 yılında İMKB'nin toplam piyasa değeri 351 milyar TL'ye (236 milyar \$) yükselerek bir önceki yıla kıyasla %93 değer kazanmıştır. Bu karşılaştırmada baz yıl olarak krizin derinleştiği 2008 yılı yerine 2007 alındığında ise İMKB'nin %4 değer kazandığı görülmektedir. Bir başka ifadeyle, piyasa değeri, özellikle gelişmekte olan ülkelere talebin arttığı ve yüksek getirilerin sağlandığı 2007 yılını da geçmiştir.

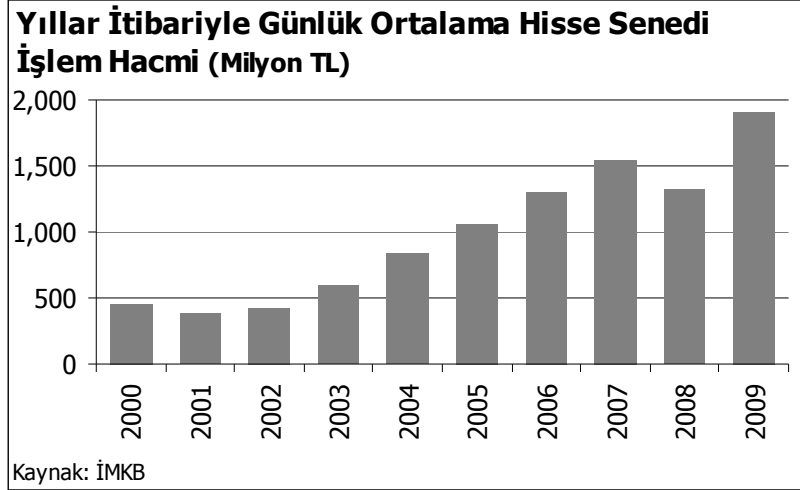
Piyasa değeri 2009 yılında %93 artmıştır.

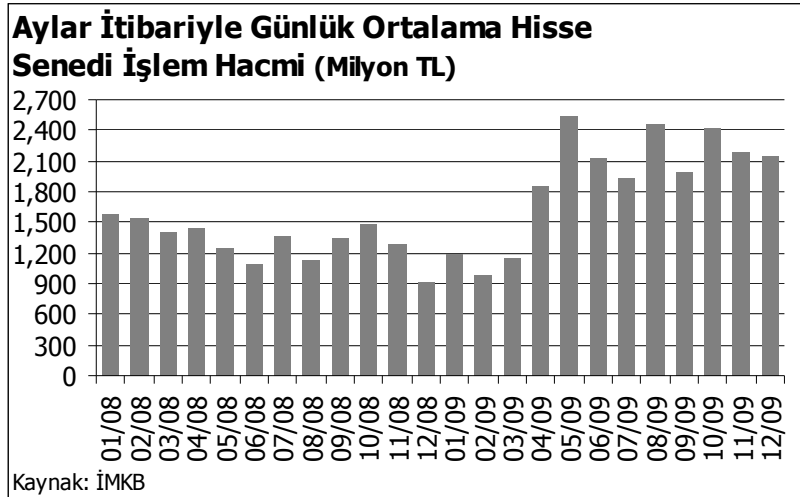
İşlem Hacmi

2001 yılından bu yana artış eğilimi içinde olan günlük ortalama hisse senedi işlem hacmi, 2007 yılında 1,5 milyar TL'ye kadar yükselmiş, ancak 2008 yılında %14 gerileyerek 1,3 milyar TL'ye düşmüştü. 2009 yılında ise 1,9 milyar TL ile rekor seviye ulaşan günlük ortalama işlem hacmi 2008 yılına göre %44 yükseliş göstermiştir. Bu tutar 2007 yılının da %24 üzerindedir.

Günlük ortalama işlem hacmi 2009 yılında 1,9 milyar TL ile rekor seviyeye çıkmıştır.

2009 yılı günlük ortalama işlem hacmi verisine aylar bazında bakıldığı zaman, yılın ilk çeyreğinde sınırlı seviyede işlem gerçekleştiği görülmektedir. Şubat ayında 988 milyon TL ile yılın en düşük seviyesi görülmüştür.

Mayıs ayında 2,5 milyar TL'lik günlük ortalama işlem hacmi rekoru kırılmıştır.

Mart ayından sonra yükseliş başlamış, Mayıs ayında 2,5 milyar TL ile, genel seçimlerin yapıldığı Temmuz 2007'deki 2 milyar TL'lik günlük ortalama işlem hacmi rekoru kırılmıştır.

İMKB Seans Saatleri		
	Yeni Seans Saatleri	Eski Seans Saatleri
1. Seans	09:30-12:30	09:30-12:00
Açılış Seansı	09:30-09:50	09:30-09:45
Sürekli Müzayede	09:50-12:30	09:45-12:00
2. Seans	14:00-17:30	14:00-17:00
Açılış Seansı	14:00-14:20	14:00-14:20
Sürekli Müzayede	14:20-17:30	14:20-17:00

Kaynak: İMKB

Seans süreleri uzatılmıştır.

Ayrıca, İMKB seans süreleri Ekim ayı içerisinde yeniden düzenlenerek, uzatılmıştır. Yeni seans saatlerine göre 2. seans

30 dakika uzatılmıştır. Benzer bir değişiklik 2008 yılı içinde de yapılmış, Eylül ayı içinde ikinci seans, Ekim ayı içinde ise 1. seans yarımşar saat uzatılmıştı.

İşlem Gören Şirket Sayısı

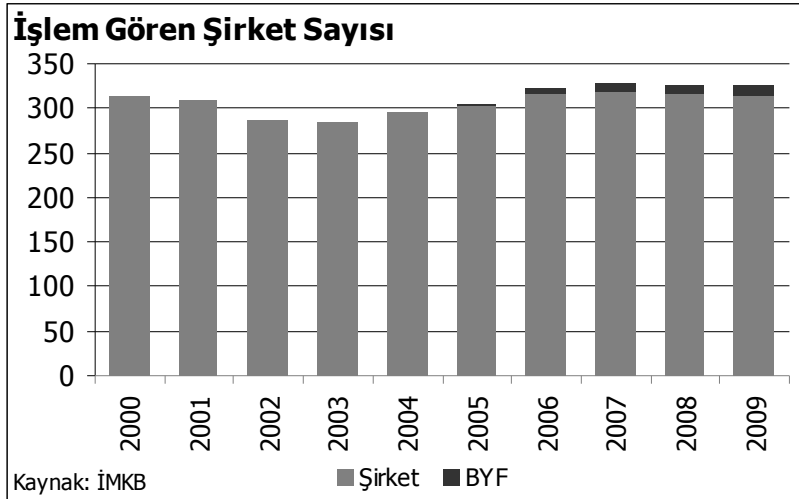
2001 yılına kadar sürekli artış gösteren halka açık şirket sayısı, krizden sonra sınırlı sayıda gerçekleşen halka arzlar ve kotasyondan çıkarmalar nedeniyle 2003 yılına kadar düşüş göstermişti. Ancak, 2004 yılından itibaren yeniden bir artış trendi başlamıştır. 2005 yılından itibaren hem yeni halka arzlar, hem de borsa yatırım fonlarının İMKB’de işlem görmeye başlamasının katkısıyla işlem gören şirket sayısı artmıştır.

İşlem gören şirket sayısı ilk defa 2008 yılında 327’den 326’ya gerilemişti. Bu durum 2009 yılında da devam etmiş, toplam şirket sayısı 1 adetlik düşüş ile 325 olmuştur.

Şirket sayısı 2008’de gerilemeye başlamıştır.

2009 yılında, 5’i birleşme ve devralma, 2’si ise Borsa Dışı Pazara alınma sonucunda toplamda 7 şirket kotasyondan çıkarılmıştır. Bunun yanında, yıl içinde 1 şirket ve 1 borsa yatırım fonunun halka arzı gerçekleşmiştir. 2 şirket ise halka arz olmaksızın borsada işlem görmeye başlamıştır. Ayrıca, bir şirketin bölünmesi ve bir şirketin ise tekrar borsa kotunda işlem görmeye başlaması sonucunda toplamda 6 şirket borsada işlem görmeye başlamıştır. Böylece, yatırım ortaklıkları ve borsa yatırım fonları da dahil olmak üzere İMKB’de işlem gören şirket sayısı 325’e gerilemiştir.

2009 yılında işlem gören şirket sayısı 325’e gerilemiştir.

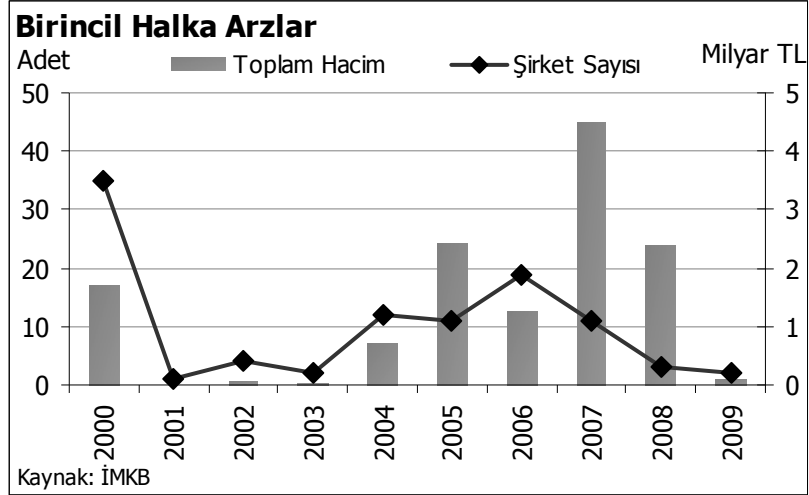

Halka Arzlar

2000 yılında gerçekleştirilen 35 halka arzın ardından, 2001 ve 2003 yılları arasında sınırlı sayıda halka arz gerçekleşmiş, bu üç yıldaki toplam hasılat tutarı 100 milyon TL’nin altında kalmıştır.

Halka arz piyasası 2004 yılında tekrar canlanmıştır.

2004 yılına gelindiğinde, ise özelleştirmelerin de etkisiyle halka açılmalar yeniden canlanmaya başlamıştır. 2004-2006 yılları arasında toplam 4,4 milyar TL değerinde 42 adet halka arz işlemi yapılmıştır. Bu dönemde en dikkati çeken işlem 2005 yılında halka arzı gerçekleşen Türkiye Vakıflar Bankası A.Ş.ye (1,7 milyar TL) aittir.

2007 yılında 11 adet birincil halka arz, 4,5 milyar TL ile rekor hasılatla ulaşmıştır.

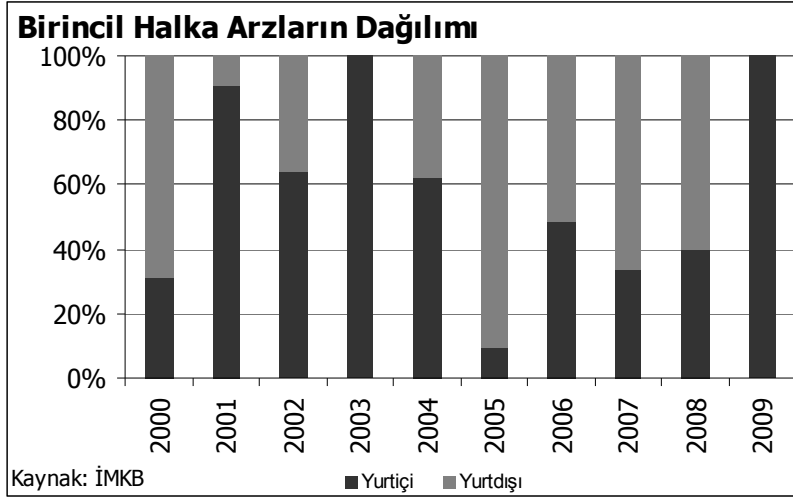
2007 yılında halka arz edilen, ikisi borsa yatırım fonu olmak üzere toplam 11 hisse senedinde 4,5 milyar TL tutarında rekor hasılat elde edilmiştir. Bu yıl içindeki halka arz tutarının %55'i Türkiye Halk Bankası A.Ş.nin halka arzından sağlanmıştır. 2008 yılında ise toplam üç halka arz gerçekleşmiştir. Bu halka arzlar arasında Türk Telekom'un halka açılması dikkat çekmiştir. Toplam hasılat tutarının 2,4 milyar TL (1,9 milyar \$) olduğu 2008 yılında, bu tutarın tamamına yakını Türk Telekom'un halka arzından elde edilmiştir. Bu halka arz, 2008 yılında dünyada ABD Doları bazında en büyük 9. halka arz olmuştur.

2008'de Türk Telekom dünya genelinde 9. büyük halka arza imza atmıştır.

2009 yılında ise yalnızca biri şirket, biri borsa yatırım fonu olmak üzere 2 halka arz gerçekleşmiştir. Bu halka arzların toplam tutarı 120 milyon TL'de (76 milyon \$) kalmıştır.

Ayrıca, yıl içinde yapılan düzenlemeyle halka açık şirketler halka arz olmaksızın da borsada işlem görebilmeye başlamıştır. Halka arz prosedürleriyle aynı yapıda olan bu süreçler neticesinde 2 şirket borsada işlem görmeye başlamıştır.

Halka arzlara dönülecek olursa, şirket başına ortalama halka arz büyüklüğü 2009 yılında 60 milyon TL olmuştur. 2008 yılındaki ortalama halka arz tutarı Türk Telekom hariç bırakıldığında iki şirket için 13 milyon TL idi.

Birincil halka arz tutarları yıllar itibariyle yerli ve yabancı yatırımcı bazında incelenebilmektedir. Halka arz tutarlarının diğer yıllara göre daha yüksek olduğu 2000, 2005, 2007 ve 2008 yıllarında yabancı yatırımcıların paylarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Yabancı yatırımcıların belirtilen yıllardaki yüksek payının sebebi, özellikle yurtdışı kurumsal yatırımcıların, piyasanın iyi olduğu dönemde yüksek piyasa değeri olan şirketleri tercih etmeleri ve bu yıllarda birincil halka arzlardan yüksek pay almalarıdır.

2008 yılında yabancı yatırımcılar Türk Telekom'un halka arzına ilgi göstermiştir.

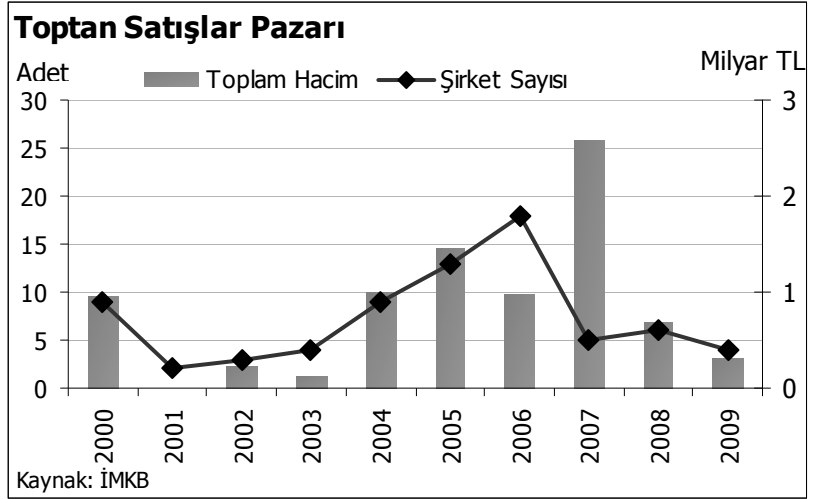
2007 yılında yabancıların halka arzlardaki payı %67 idi. Bunda Halkbank'ın halka arzında yabancıların %70 oranındaki payı etkili olmuştur. Halkbank hariç tutulduğu zaman 2007 yılında yapılan halka arzlardaki yabancıların payı %62'ye gerilemektedir. 2008 yılında gerçekleşen halka arzlarda ise yabancılar yalnızca Türk Telekom'un halka arzında yer almıştır. Türk Telekom'un %61'lik pay yabancı yatırımcılara satılmıştır.

Borsada herhangi bir özelleştirmenin gerçekleşmediği 2009 yılında halka arzlara yalnızca yerli yatırımcılar talep göstermiştir.

Son 10 yıllık dönemin toplamında, gerçekleştirilen birincil halka arzların %66'sı yabancı, %34'ü ise yerli yatırımcılar tarafından talep görmüştür.

İkincil halka arzları da içeren toptan satışlar pazarında, nispeten yüksek bir hacmin gerçekleştiği 2000 yılında Tüpraş özelleştirmesinin etkisiyle 1 milyar TL hacim kaydedilmişti. 2004-2006 yılları arasında THY, Petkim ve Tüpraş'ta özelleştirme kapsamında yapılan blok satış ve ikincil halka arzlardan 1,2 milyar TL elde edilmiştir. Bu rakam aynı dönemde toptan satışlar pazarında kaydedilen hacmin %35'idir.

Özelleştirmeler, toptan satış pazarında önemli paya sahip olmaktadır.

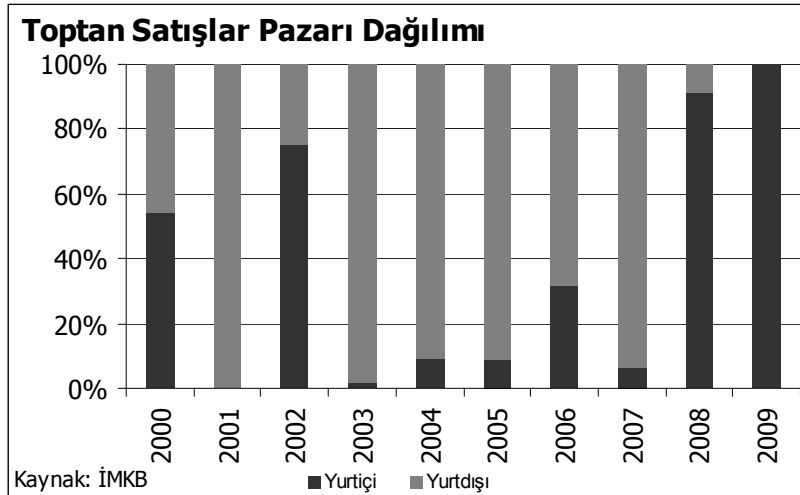
2007 yılında toptan satışlar pazarında 2,5 milyar TL'lik hacme ulaşılmıştır.

2007 yılında gerçekleşen toptan satışlarda, işlem sayısı olarak değil, ancak hacim olarak rekor kırılmıştır. Toplamda 5 adet olan toptan satış işlemiyle, tutar olarak 2,5 milyar TL'lik (1,8 milyar \$) hacme ulaşılmıştır. Toplam işlem hacminin %90'ı, Akbank ve Şekerbank'ın yabancı ortaklarına hisse satışından kaynaklanmaktadır. 2008 yılında yapılan 6 toptan satış işleminin toplam tutarı 565 milyon TL olmuştur.

2009 yılında toptan satış işlemlerinde 318 milyon TL elde edilmiştir.

2009 yılında ise 4 toptan satış işleminde 318 milyon TL (195 milyon \$) hasılat elde edilmiştir.

Toptan satışlar pazarı işlemlerinde, özellikle özelleştirme kapsamındaki şirketler ve bankalar gibi yüksek piyasa değerli satışların olduğu yıllarda, yurtdışı yatırımcıların payı yüksek olmaktadır.

Tüpraş'ın ikincil halka arzında, yurtiçi yatırımcıların payının %78 gibi yüksek bir oranda olması nedeniyle, 2000 yılında yurtdışı yatırımcıların toptan satışlar pazarındaki payı %46'da kalmıştır. 2001 yılında pazardaki tüm satışlar (10 milyon TL) yurtdışı yatırımcılara yapılmıştır. 2003-2007 yılları arasında toptan

satışlar pazarında yurtdışı yatırımcıların payı %68 ile %98 arasında değişmiştir. 2008 yılında bu pazarda düşük bir hasılat gerçekleşirken, yerli yatırımcıların payı yüksek olmuştur.

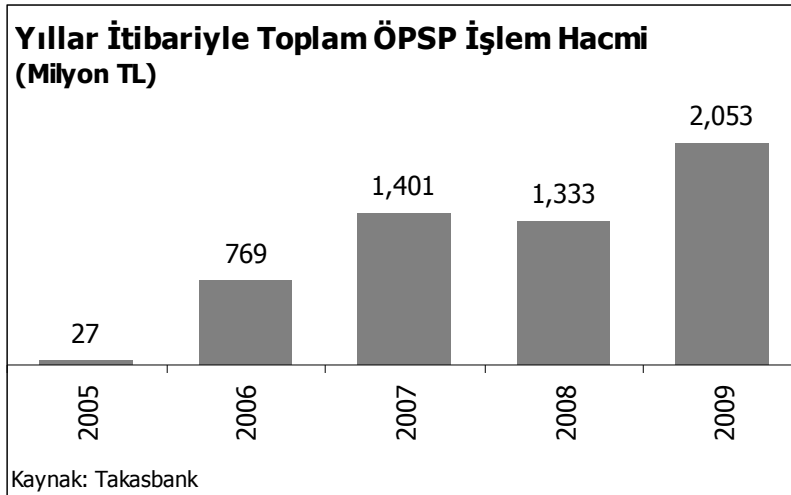
2009 yılında yapılan 4 toptan satış işleminin hepsi tahsisli satış şeklinde gerçekleşmiştir. Birinci halka arzlarında olduğu gibi, bu işlemlere de yerli yatırımcılar ilgi göstermiştir. Gerçekleştirilen toptan satış işlemlerinin ortalama büyüklüğü bir önceki yıla göre %31 gerileyerek 79 milyon TL'ye düşmüştür.

Son 10 yılın toplamında, toptan satışlar pazarında yerli yatırımcıların %28, yabancı yatırımcıların ise %72 paya sahip olduğu görülmektedir.

Ödünç Pay Senedi Piyasası

Takasbank bünyesinde işletilen Ödünç Pay Senedi Piyasası (ÖPSP), Takasbank tarafından belirlenen ve SPK tarafından onaylanan menkul kıymetlerin ödünç alınıp verildiği piyasadır. Hâlihazırda ulusal pazardaki tüm şirketlerin hisse senetleri ödünç pay senedi piyasasında işlem görebilmektedir. Bu piyasada, duran portföylerine getiri sağlamak amacıyla hisse senetlerini ödünç vermek isteyenlerle, hisse senetleri ve borsa yatırım fonu katılma belgelerini belirli bir dönem için ödünç almak isteyenlerin talepleri karşılaşmaktadır.

İlk defa Kasım 2005 tarihinde faaliyete geçen piyasa, artan bir ilgi ile karşılanmış, ancak 2007 yılında 1,4 milyar TL'ye yükselen işlem hacmi 2008 yılında %5 gerileyerek 1,3 milyar TL'ye düşmüştü. 2009 yılında ise işlem hacmi bir önceki yıla göre %54 oranında artmış ve 2 milyar TL'ye ulaşmıştır.

ÖPSP'de günlük ortalama işlem hacmi 2008 yılında 4-6 milyon TL seviyesinde seyretmişti. 6 milyon TL günlük ortalama işlem hacmiyle başlanan 2009 yılında, Mayıs ayında 15 milyon TL'lik rekor kırılmıştır. Temmuz ayında 8 milyon TL'ye inen ortalama işlem hacmi, Aralık ayında 7 milyon TL'ye gerilemiştir. 2009 yılı

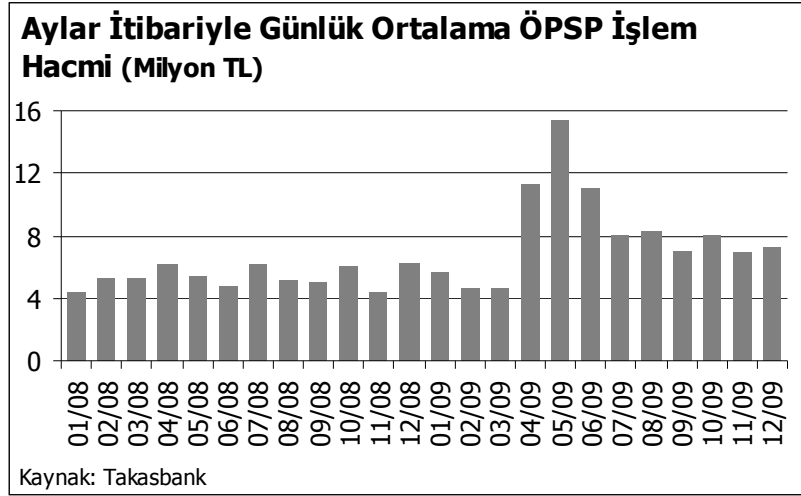
2009 yılında toptan satış işlemlerinde yerli yatırımcılar ağırlıktadır.

ÖPSP, hisse senedi ve borsa yatırım fonlarının ödünç alınıp verildiği piyasadır.

ÖPSP'de işlem hacmi 2009 yılında 2 milyar TL'ye ulaşmıştır.

ÖPSP günlük işlem hacmi 8 milyon TL'ye çıkmıştır.

toplamında ortalama hacim, Nisan-Haziran dönemlerindeki yüksek seviyelerin etkisiyle bir önceki yıla göre %53 artış ile 8 milyon TL olmuştur.

Açığa Satış İşlemleri

Açığa satış işlemleri, sahip olunmayan menkul kıymetlerin ödünç alınmak suretiyle satılmasını ifade etmektedir.

2009'da açığa satış işlem hacmi %59 artmıştır.

İMKB'de, kredili menkul kıymet ve açığa satış işlemlerine konu olabilecek menkul kıymetler, İMKB Gözaltı Pazarı dışındaki tüm pazarlarda işlem gören hisse senetleri ve borsa yatırım fonlarıdır. Açığa satış işlemlerinde hisse senetlerinin ve borsa yatırım fonlarının payları değişmemiştir.

İMKB-100 endeksinin %97 değer kazandığı 2009 yılında, açığa satış işlem hacmi önceki yıla göre %59 artarak 29 milyar TL'yi aşmıştır.

Açığa Satış İşlem Hacmi (Milyon TL)				Dağılım	
	2008	2009	%Değişim	2008	2009
Hisse Senedi	17,983	28,859	60%	98.3%	99.0%
Borsa Yatırım Fonu	315	278	-12%	1.7%	1.0%
Toplam	18,297	29,137	59%	100.0%	100.0%

Kaynak: İMKB

2009 yılında bir önceki yıl olduğu gibi açığa satış işlem hacmi, hisse senedi piyasasında yapılan toplam işlem hacminin %6'sı kadardır.

Sonuç

İMKB, %97 getiri sağlamıştır.

2008 yılındaki kötü performansın ardından, 2009 yılının ikinci çeyreğinden sonra küresel piyasaların dip noktasını gördüğü yönündeki görüşlerin piyasada hakim olmasıyla beraber İMKB'nin performansı olumlu yönde gelişmeye başlamıştır. İMKB, dolar

bazında %102 ile dünyada en yüksek getiriye sağlayan 6. borsa olmuştur. TL bazındaki getiri ise %97'dir.

2009 yılında, İMKB'nin piyasa değeri %93 artarak 351 milyar TL'ye ulaşmıştır. Aynı zamanda işlem hacmi %45 yükselerek 483 milyar TL'ye çıkarken, halka arzlar sınırlı kalmıştır.

VADELİ İŞLEMLER

2005 yılında faaliyetlerine başlayan Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş.de (VOB) vadeli işlem sözleşmeleri işlem görmektedir. Kuruluşuyla birlikte işlem hacimlerinde hızlı yükselişlerin kaydedildiği Borsada, küresel finansal krizle birlikte bu yükseliş yavaşlamaya başlamıştır. 2005-2007 yılları arasında 40 katına çıkan işlem hacmi, 2008 yılında bir önceki seneye göre %76 artmıştı. 2009 yılında ise işlem hacmi %61 yükselerek 334 milyar TL olmuştur.

VOB, 2005'te işlemlere başlamıştır.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası						2008/2009
	2005	2006	2007	2008	2009	Değişim
İşlem Hacmi (Milyar TL)	3	17	118	208	334	61%
Sözleşme Adedi (Milyon)	2	7	25	54	79	46%
Açık Pozisyon Sayısı (Bin Adet)	140	198	235	209	189	-10%

Kaynak: VOB

Piyasalar ve Ürünler

Vadeli işlem piyasaları, ilerideki bir tarihte teslimatı veya nakit uzlaşması yapılmak üzere herhangi bir malın veya finansal aracın, bugünden alım satımının yapıldığı piyasalardır. VOB'da dört ayrı piyasa mevcuttur:

VOB'da dört ayrı piyasada...

1-Hisse Senedi

Hisse senedi piyasasında, endeks vadeli işlem sözleşmeleri (Endeks VİS) altında İMKB-30 ve İMKB-100 endekslerine dayalı vadeli işlem sözleşmeleri işlem görmektedir.

2-Döviz

Döviz piyasasında, döviz vadeli işlem sözleşmeleri (Döviz VİS) altında TL/Dolar ve TL/Avro paritelerine dayalı vadeli işlem sözleşmeleri işlem görmektedir.

3-Faiz

Faiz piyasasında, faiz vadeli işlem sözleşmeleri (Faiz VİS) altında gösterge DİBS'lere dayalı vadeli işlem sözleşmeleri bulunmaktadır. Gösterge DİBS, spot piyasadaki mevcut ve potansiyel işlem hacmi ile diğer kriterler göz önüne alınarak Borsa tarafından belirlenen iskontolu senetlerdir.

4-Emtia

Emtia piyasasında, emtia vadeli işlem sözleşmeleri (Emtia VİS) altında Ege pamuk, Anadolu kırmızı buğday ve altına dayalı vadeli işlem sözleşmeleri işlem görebilmektedir.

...8 farklı ürün işlem görmektedir.

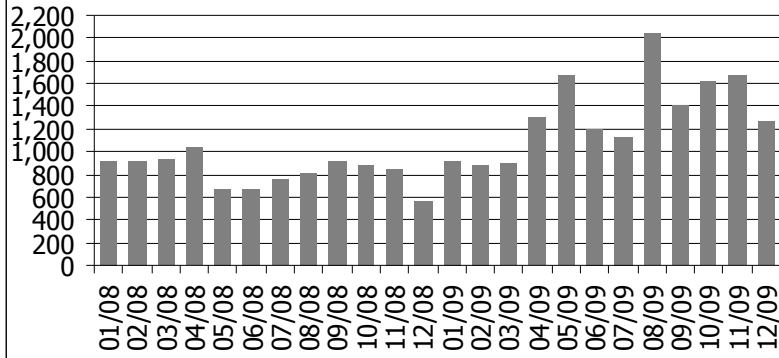
2009 sonu itibariyle, VOB'da toplam 8 farklı vadeli işlem sözleşmesi işlem görmektedir.

İşlem Hacmi

VOB işlem hacmi, 2009'da 334 milyar TL'ye ulaşmıştır.

2008 yılına göre %61 artarak 334 milyar TL'ye yükselen VOB'un işlem hacmindeki büyüme hızı daha önceki yıllara göre yavaşlamıştır.

Aylar İtibariyle Günlük Ortalama VİS İşlem Hacmi (Milyon TL)

Kaynak: VOB

2008 yılı sonunda 565 milyon TL'ye kadar gerileyen ortalama günlük işlem hacmi, 2009 yılının ilk ayında 916 milyon TL'ye yükselmiştir. Küresel krizin dip noktasını gördüğüne dair beklentilerin güçlendiği Nisan ayından sonra 1 milyar TL'nin üstünde seyreden ortalama hacim, Ağustos ayında 2 milyar TL'ye ulaşarak tarihi bir rekor kırmıştır. Aralık ayı ise 1,3 milyar TL günlük ortalama işlem hacmi seviyesiyle kapatılmıştır.

İşlemlerin %93'ü endekse dayalı ürünler üzerine yapılmaktadır.

Vadeli İşlemler Borsasında %93 pay ile endeks sözleşmeleri en çok rağbet gören üründür. Bu ürün grubunda 2009 yılında işlem hacmi %65 artarak 311 milyar TL'ye yükselmiştir. Endeks sözleşmeleri arasında ise dikkati çeken nokta, işlemlerin tamamına yakın bir bölümünün İMKB-30 endeksi üzerine yapılmasıdır. İMKB-100 endeksinin işlem hacmi 29 milyon TL olup, toplamdaki payı %1'in altındadır.

İkinci sırada yer alan döviz sözleşmeleri 23 milyar TL işlem hacmine ve %7 paya sahiptir. Bu sözleşmelerin işlem hacmi karşılaştırılan dönemler arasında %15 yükselmiştir.

Dayanak Varlık Bazında İşlem Hacmi Dağılımı (Milyon TL)					
	2008	2009	Değişim	Dağılım	
				2008	2009
Endeks	188,231	310,941	65%	90.5%	93.0%
Döviz	19,629	22,633	15%	9.4%	6.8%
Emtia	99	594	498%	0.0%	0.2%
Faiz	3	5	47%	0.0%	0.0%
Toplam	207,963	334,173	61%	100.0%	100.0%

Kaynak: VOB

Döviz sözleşmelerinde dolara dayalı vadeli işlem sözleşmeleri dikkati çekmektedir. 2009 yılında avroya dayalı vadeli işlem sözleşmelerinde sadece 494 milyon TL'lik işlem gerçekleşmiştir.

Emtia sözleşmelerinin hacmi 2008 yılında 99 milyon TL iken 2009 yılında 6 kat artarak 594 milyon TL'ye çıkmıştır. Bu yükseliş emtia grubundaki işlem hacminin tamamına yakınının üretildiği altına dayalı vadeli işlem sözleşmelerinin, altın fiyatlarındaki yükselişe paralel olarak, talep görmesinden kaynaklanmaktadır.

Emtia sözleşmeleri 6 kat artarak 594 milyon TL'ye yükselmiştir.

Faiz sözleşmelerinde işlem hacmi %47 artarak 5 milyon TL'ye yükselmiştir. Ancak, faiz sözleşmelerinin toplam işlem hacmine katkısı kısıtlı kalmaya devam etmiştir.

Faiz sözleşmelerinde işlemler sınırlı kalmıştır.

İşlem Adetleri

Vadeli İşlemler Borsasında yapılan sözleşme adetlerine bakıldığında endeks sözleşmelerinin %82 pay ile önde gittiği görülmektedir. 2009 yılında 65 milyon adetlik sözleşme ile ilk sırada yer alan endeksleri, %18 pay ile döviz sözleşmeleri takip etmektedir. Döviz sözleşmelerinin işlem adedi 2008 yılına göre hafif bir gerileme yaşarken, dağılım içindeki payı endeks sözleşmelerindeki artışa bağlı olarak 8 puan gerilemiştir.

Endeks sözleşmeleri işlem adedi açısından birincidir.

Vadeli İşlem Sözleşme Adetleri Dağılımı (Bin Adet)					
	2008	2009	Değişim	Dağılım	
				2008	2009
Endeks	40,335.0	65,399.7	62%	74.0%	82.3%
Döviz	14,110.3	13,912.7	-1%	25.9%	17.5%
Emtia	27.2	118.4	336%	0.0%	0.1%
Faiz	0.4	0.6	34%	0.0%	0.0%
Toplam	54,472.8	79,431.3	46%	100.0%	100.0%

Kaynak: VOB

Emtia sözleşmelerinde, işlem hacmine paralel olarak sözleşme adetlerinde de 4 katlık artış meydana gelmiştir. Faize dayalı yapılan sözleşme adetleri ise 2008 yılında olduğu gibi sınırlı sayıda gerçekleşmiştir.

2009 yılı içindeki ortalama sözleşme büyüklüğünde 8.520 TL ile faize dayalı sözleşmelerin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu sözleşmeleri 5.018 TL ortalama büyüklüğün kaydedildiği emtia sözleşmeleri izlemektedir. Endekse dayalı sözleşmelerde ise

Faiz sözleşmelerinin ortalama değeri 8.520 TL'dir.

ortalama 4.754 TL büyüklük ile önceki seneye göre hafif bir artış yaşanmıştır.

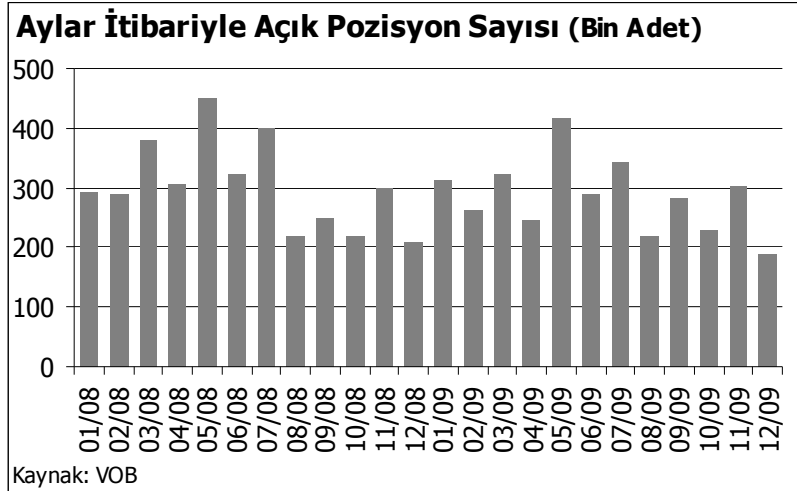
Açık Pozisyon

Vadeli işlemler piyasalarında uzun ve kısa pozisyon alınabilmektedir. Uzun pozisyon, alım yönünde net pozisyona sahip olunmasıdır. Eğer ilk işlem alım yönündeyse yatırımcı uzun pozisyon almış olmaktadır. Kısa pozisyon ise uzun pozisyonun tam tersidir. Eğer ilk işlem satım yönündeyse yatırımcı kısa pozisyon almış olmaktadır.

Piyasada sahip olunan pozisyonun aksi yönünde işlem yaparak pozisyon kapatılabilmektedir. Diğer bir deyişle, pozisyon kapatmak, alım karşısında satım, satım karşısında alım yönünde işlem yapılmasıdır.

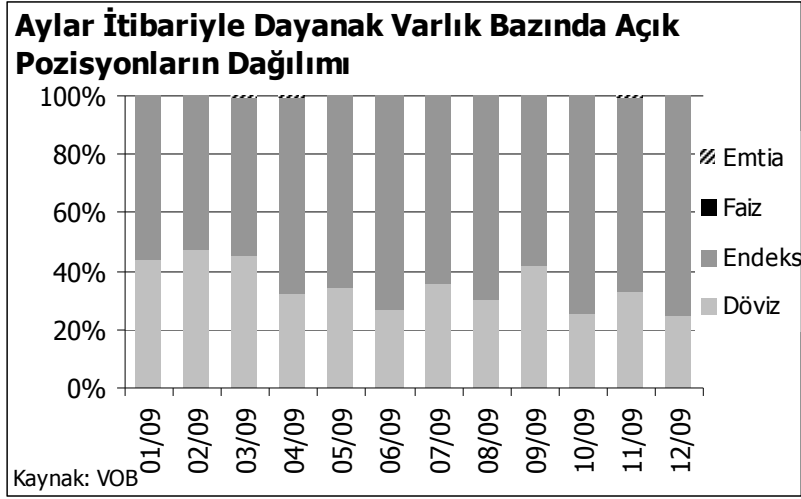
Açık pozisyon sayısı likiditeyi göstermektedir.

Vadeli işlem sözleşmesinde, uzun veya kısa pozisyon tutan yatırımcı açık pozisyonudur. Açık pozisyon sayısı, yükümlülükleri devam eden katılımcıların piyasadaki uzun ve kısa pozisyon sayısının ayrı ayrı toplamına eşittir. Açık pozisyon sayısının yükselmesi, yatırımcıların vadeli işlemlere yöneldiğini ve piyasadaki likiditenin arttığını göstermektedir.

Açık pozisyon sayısı 200.000 ile 400.000 arasında değişmiştir.

2009 yılında, açık pozisyon sayıları dalgalı bir seyir izlemiştir. Mayıs ayında 417.000 adet ile açık pozisyon sayısı yıl içindeki en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu sayı, devam eden aylarda 200.000-300.000 adet aralığında seyretmiştir. Aralık ayında açık pozisyon sayısı 189.000 adet ile en düşük seviyesine gerilemiştir.

Dayanak varlık bazında açık pozisyon sayılarının dağılımında, işlem adediyle orantılı olarak endeks ve döviz sözleşmelerinin öne çıktığı görülmektedir. Endeks sözleşmelerinin açık pozisyonlardaki payı geçen seneye göre 8 puan artarak %75'e yükselmiştir.

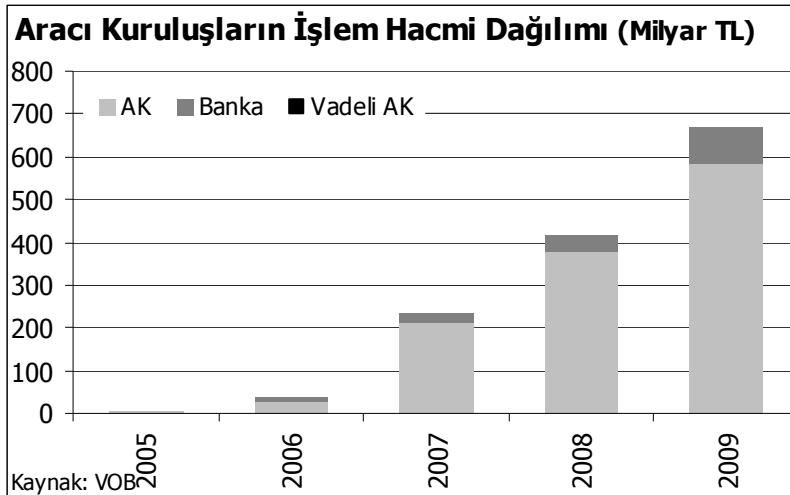
Açık pozisyonların dörtte üçü endeks sözleşmelerindedir.

2009 yılında açık pozisyonların dörtte biri döviz sözleşmelerine aittir. Emtia ve faiz sözleşmelerinin payı ise göz ardı edilecek kadar küçüktür.

Aracı Kuruluşların İşlem Hacmi Dağılımı

VOB'da işlem yapmaya yetkili kurumlar arasında aracı kurumlar, bankalar ve vadeli işlem aracı kurumları bulunmaktadır. 2009 yılında VOB'da faaliyet gösteren 63 aracı kurum işlem hacminin %88'ini üretmiştir.

63 aracı kurum işlemlerin %88'ini üretmiştir.

Diğer taraftan işlem yapan 16 bankanın işlem hacmi payı ise önceki yıldaki %9'dan, %12'ye çıkmıştır.

2009 yılında VOB'da faaliyet gösteren bir vadeli işlem aracı kurumu bulunuyordu. Yıl sonunda bir vadeli işlem aracı kurumu daha borsa üyesi olmuş, ancak işlemlerine henüz başlamamıştır.

Sonuç

Kuruluşunun hemen ardından hızlı bir büyüme trendi içine giren VOB'un büyüme hızı 2008 ve 2009 yıllarında yavaşlamıştır. Borsa'nın işlem hacmi 2009 yılında bir önceki yıla göre %61 artarak 334 milyar TL'ye yükselmiştir. İşlemlerin %93 gibi yüksek bir payı endekse dayalı sözleşmeler üzerine yapılmıştır. Endeks sözleşmeleri arasında ise İMKB-30 endeksine dayalı sözleşmeler ağırlıktadır. İkinci sırada yer alan döviz dayalı sözleşmeler işlem hacminde %7 paya sahip olmuştur. Emtiya dayalı sözleşmelerin hacmi önemli artış sergilerken, yine de emtia ve faize dayalı vadeli işlem sözleşmelerinin hacmi sınırlıdır.

YATIRIM FONLARI

Fon sayısı 459'a, portföy büyüklüğü ise 39 milyar TL'ye yükselmiştir.

2008 yılında garantili ve serbest fonlar, fon çeşitlerinin arasına katılmıştı. 2009 yılında fon çeşitleri artmamış olsa da fon sayısı 17 adet artışla 459'a yükselmiş, toplam portföy büyüklüğü %27 artarak 39 milyar TL'ye çıkmıştır.

Yatırım Fonları				Dağılım	
Fon Sayıları	31.12.2008	31.12.2009	Değişim	2008	2009
A Tipi Fonlar	122	117	-4%	27.6%	25.5%
B Tipi Fonlar	200	212	6%	45.2%	46.2%
Emeklilik Yatırım Fonları	120	130	8%	27.1%	28.3%
Toplam	442	459	4%	100.0%	100.0%
Portföy Büyüklükleri (Milyon TL)					
A Tipi Fonlar	594	1,076	81%	1.9%	2.8%
B Tipi Fonlar	23,627	28,625	21%	77.2%	73.7%
Emeklilik Yatırım Fonları	6,391	9,160	43%	20.9%	23.6%
Toplam	30,613	38,860	27%	100.0%	100.0%

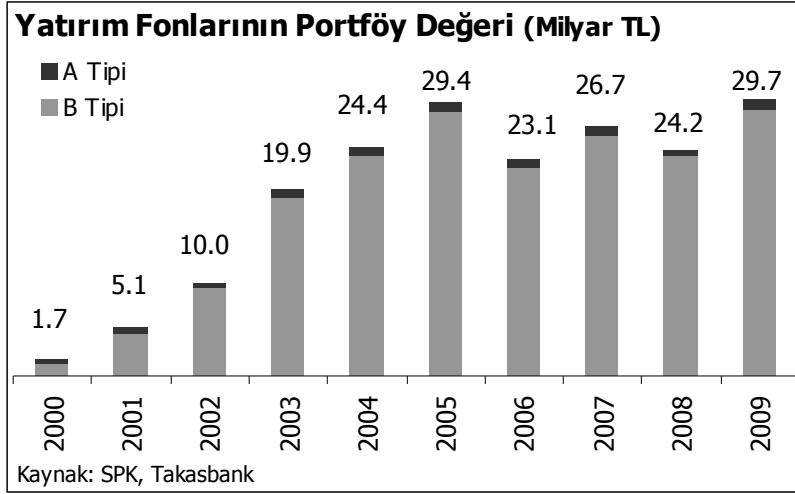
Kaynak: Takasbank

2009 yılında A tipi fonların portföy büyüklüğü %81 artarak 1 milyar TL'yi geçmiştir. 2008 yılında, toplam fon büyüklüğünün %77'sini oluşturan B tipi fonlar ise %21 artış göstermiş ve 29 milyar TL'ye yükselmiştir. Ancak, diğer fonlardaki hızlı artış dolayısıyla B tipi fonların dağılım içindeki payı 3 puan gerileyerek %74'e düşmüştür. %43 artış gösteren emeklilik yatırım fonlarının portföy büyüklüğü 9 milyar TL'ye yükselmiştir.

MENKUL KIYMET YATIRIM FONLARI

Menkul Kıymet Yatırım Fonu Portföy Değeri

Menkul kıymet yatırım fonlarına ait verilerin incelendiği bu bölümdeki sayılara borsa yatırım fonları (BYF) da dahildir. Emeklilik yatırım fonları ise ayrı bir başlık altında incelenecektir.

2009 sonu itibariyle Türkiye’de aracı kurum ve bankalarca kurulmuş 117 adet A tipi ve 212 adet B tipi yatırım fonu bulunmaktadır. 2008 yılı ile karşılaştırıldığı zaman A tipi fonların sayısında 5 adetlik gerileme yaşanırken, B tipi fonların sayısı 12 adet artmıştır.

2008 yılında %9 gerileyerek 24 milyar TL’ye gerileyen yatırım fonlarının portföy değeri, 2009 yılında bir önceki seneye göre %23 artarak 30 milyar TL’ye yükselmiştir. Bu artışta portföy değeri 5 milyar TL yükselen B tipi yatırım fonlarının etkili olduğu görülmektedir.

A Tipi Fonların Büyüklük Dağılımı (Milyon TL)	2008		Değişim	Dağılım	
	2008	2009		2008	2009
Karma Fon	179	288	61%	30.1%	26.8%
Değişken Fon	109	203	87%	18.3%	18.9%
Endeks Fon	98	186	89%	16.5%	17.3%
Hisse Senedi Fonu	58	127	120%	9.7%	11.8%
İştirak Fonu	30	105	250%	5.0%	9.7%
Özel Fon	74	104	39%	12.5%	9.6%
Borsa Yatırım Fonu	40	58	44%	6.8%	5.4%
Fon Sepeti Fonu	3	4	61%	0.4%	0.4%
Yabancı Menkul Kıymetler Fonu	1	1	1%	0.2%	0.1%
Sektör Fonu	3	0	-92%	0.5%	0.0%
Toplam	594	1,076	81%	100.0%	100.0%

Kaynak: Takasbank

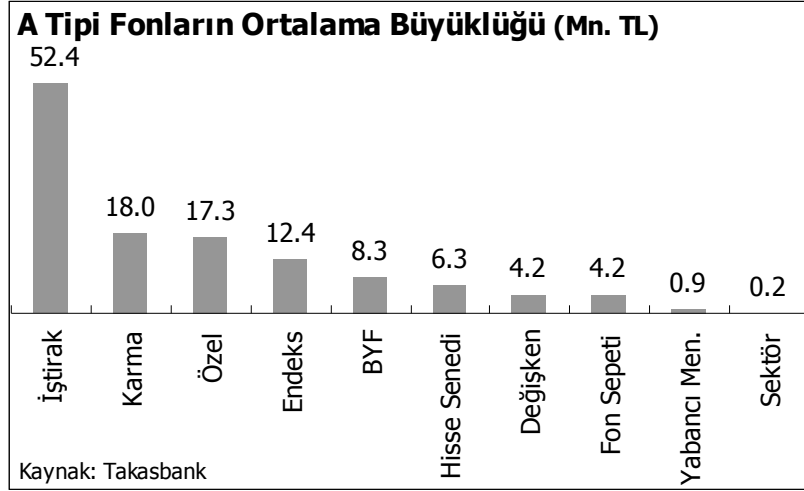
2009 yılında, bir önceki sene olduğu gibi sayıca en yaygın fon türü Değişken fonlardır. 2009 yılında 1 adetlik düşüş ile sayısı 48’e gerileyen Değişken fonları, 20 adet ile Hisse Senedi fonları takip etmektedir. Diğer fonların toplam sayısı ise 49’dur.

A Tipi Değişken fonlar sayıca birinci sıradadır.

Toplam portföy büyüklüğünün 1 milyar TL’yi aştığı A tipi fonlarda %27 ile Karma fonlar en yüksek paya sahiptir. Karma fonlarda portföyün tamamı hisse senetleri, borçlanma araçları, altın ve diğer kıymetli madenler ile bunlara dayalı sermaye piyasası araçlarından en az ikisinden oluşmaktadır. 16 adet Karma fonu

A Tipi Karma fonlar portföy büyüklüğü açısından en büyük paya sahiptir.

%19 paya sahip Değişken fon ve %17 paya sahip Endeks fonlar takip etmektedir.

2009 yılında en büyük yükseliş üç kattan fazla artış gösteren iştirak fonlarında yaşanmıştır. 2008 yılında 30 milyon TL portföy büyüklüğüne sahip olan bu fonlar 2009 yılında portföylerini 105 milyon TL'ye yükseltmişlerdir.

İştirak fonlar en yüksek ortalama portföy değerine sahip A tipi fonlardır.

Ortalama büyüklükleri incelendiğinde, fon türleri arasında önemli farklar gözlenmektedir. 2008 yılında işlem gören 3 adet iştirak fonunun sayısı 2009 yılında bir adet gerileyerek 2'ye düşmüş olsa da bu fonların portföy değerleri 3 kattan fazla artmış, ortalama fon büyüklüğü 52 milyon TL'ye yükselmiştir. Bu yükselişte bir adet iştirak fonunun portföy değerinin karşılaştırılan dönemler arasında 4 kata yakın artış göstermesi etkili olmuştur.

İştirak fonlarını 18 milyon TL ile Karma fonlar takip etmiştir. Böylece, 2008 yılında 10 milyon TL ortalama fon büyüklüğüyle 3. sırada bulunan Karma fonlar 2. sıraya yükselmiştir. Karma fonların ortalama portföy büyüklüğü bir önceki yıla göre %39 artış göstermiştir. Karma fonları 17 milyon TL ile Özel fonlar takip etmektedir. Özel fonlar, katılma belgeleri önceden belirlenmiş kişi veya kuruluşlar için ayrılmış fon türleridir.

B tipinde Değişken fonlar sayıca birinci sıradadır.

Toplam yatırım fonlarının %74'ünü oluşturan B tipi yatırım fonları arasında 61 adet ile en yaygın fon türü Değişken fonlardır. Bu fonları 52 adet ile Likit fonlar, 45 adet ile Tahvil ve Bono fonları ve 23 adet ile Korunmalı fonlar takip etmektedir.

B Tipi Fonların Büyüklük Dağılımı (Milyon TL)					
				Dağılım	
	2008	2009	Değişim	2008	2009
Likit Fon	20,447	22,611	11%	86.5%	79.0%
Tahvil ve Bono Fonu	1,336	2,452	83%	5.7%	8.6%
Değişken Fon	1,073	2,299	114%	4.5%	8.0%
Koruma Amaçlı Fon	222	400	80%	0.9%	1.4%
Altın ve Diğer Kıymetli Madenler Fonu	42	234	461%	0.2%	0.8%
Özel Fon	132	157	19%	0.6%	0.5%
Garantili Fon	192	153	-21%	0.8%	0.5%
Serbest Yatırım Fonu	9	134	1309%	0.0%	0.5%
Borsa Yatırım Fonu	154	133	-14%	0.7%	0.5%
Yabancı Menkul Kıymetler Fonu	10	35	242%	0.0%	0.1%
Fon Sepeti Fonu	8	12	55%	0.0%	0.0%
Karma Fon	1	6	335%	0.0%	0.0%
Toplam	23,627	28,625	21%	100.0%	100.0%
Kaynak: Takasbank					

Portföy büyüklüğü açısından bakıldığında ilk sırayı Likit fonların aldığı görülmektedir. Likit fonların tercih edilmesinin başlıca nedeni kısa vadeli sermaye piyasası araçlarına yatırım yapan Likit fonların, gün kaybı olmadan alınıp satılabilmesidir. Ancak, faiz oranlarındaki gerilemenin de etkisiyle, 2008 yılına göre portföy büyüklüğünü %11 artırmasına rağmen bu fon türünün dağılım içindeki payı 8 puan gerileyerek %79'a düşmüştür.

Likit fonlar %79 pay ile en yüksek fon büyüklüğüne sahip B tipi fondur.

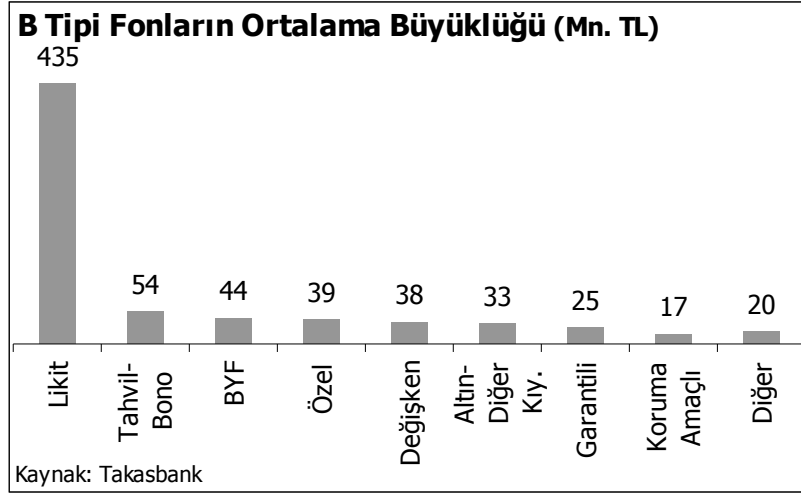
B tipi fonlar arasında ikinci sırayı Tahvil ve Bono fonları almaktadır. Karşılaştırılan dönemler arasında portföy değeri %83 artan bu fonların payı 3 puan çıkışla %9'a yükselmiştir. Üçüncü sırada yer alan Değişken fonlardaki artış ise daha yüksek olmuştur. 2 kattan fazla artarak 2 milyar TL'den fazla portföy büyüklüğüne sahip olan Değişken fonlar, dağılım içindeki payını 4 puan artırarak %8'e çıkarmıştır.

Hatırlanacağı üzere 2008 yılında garantili ve serbest fonlar işlem görmeye başlamıştı. 2009 yılında garantili fonların portföy büyüklüğü %21 gerileyerek 153 milyon TL'ye düşerken, serbest fonların portföy büyüklüğü 14 kat artarak 134 milyon TL'ye yükselmiştir.

2009 yılında serbest fonların portföy büyüklüğü 14 kat artmıştır.

Ortalama portföy büyüklüğünde de Likit fonlar 435 milyon TL ile birinci sıradadır. İkinci sırada 64 milyon TL ile Garantili fonlar gelirken, bu fonları 51 milyon TL ile B Tipi BYF'ler takip etmiştir.

Likit fonların ortalama portföy büyüklüğü 435 milyon TL'dir.

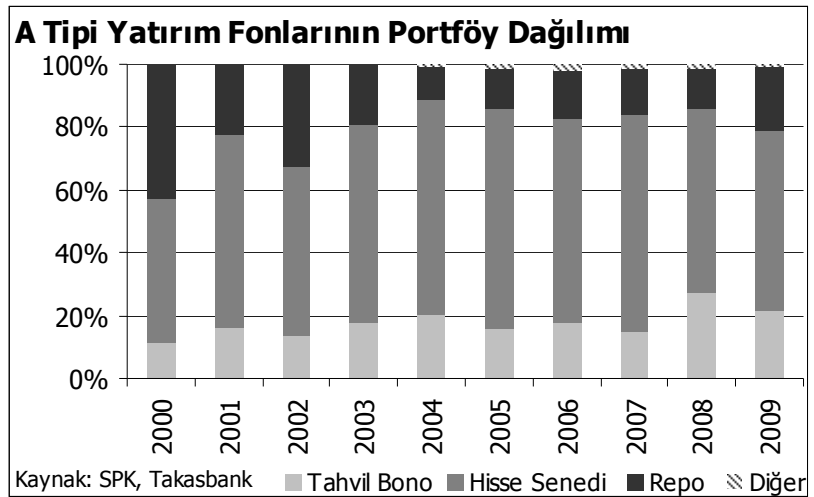

B tipi likit fonlara talep yüksektir.

Sonuç olarak, 2008 ve 2009 yıllarında A tipi fonlarda 5 milyon TL'den 9 milyon TL'ye yükselen ortalama portföy büyüklüğü, B tipi fonlar için 118 milyon TL'den 135 milyon TL'ye çıkmıştır. Bu iki fon grubu arasındaki yüksek fark ise likit fonlardan gelmektedir. Likit fonlar hariç tutularak B tipi fonların ortalama portföy büyüklüğüne bakıldığında ise bu büyüklüğün karşılaştırılan dönemlerde 21 milyon TL'den 38 milyon TL'ye çıktığı görülmektedir.

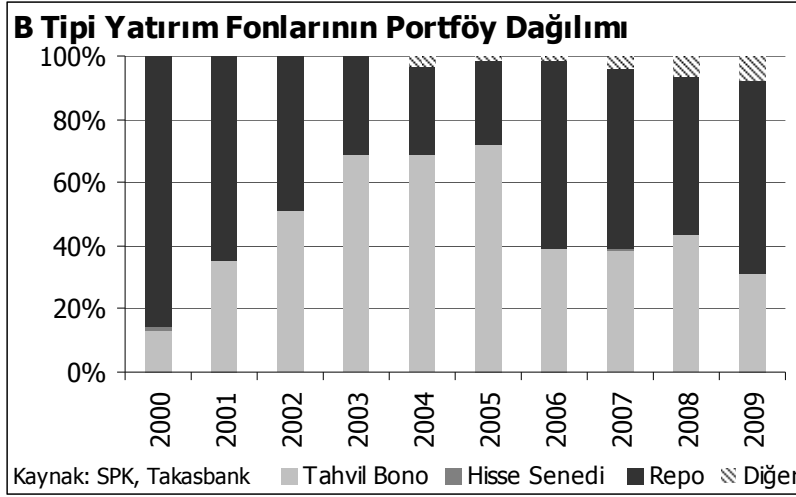
Menkul Kıymet Yatırım Fonu Portföy Dağılımı

A tipi fonların portföy dağılımına bakıldığında, reponun ilk yıllarda sahip olduğu payını yıllar içinde kaybettiği, buna karşın hisse senetlerinin payının arttığı görülmektedir.

A tipi fonlar yatırımlarının %57'sini hisse senetlerine yönlendirmiştir.

2008 ve 2009 yılları karşılaştırıldığında, bir önceki yıl A tipi yatırım fonlarındaki tahvil bono yatırımlarının payı 6 puan azalarak %21'e inmiş, repoların payı ise 7 puanlık artış ile %20'ye yükselmiştir. Hisse senedi yatırımları %57 payla ilk sıradaki yerini korumaya devam etmiştir.

B tipi fonlarda 2003-2005 yılları arasında portföy yatırımlarındaki payı azalan repo, faizlerdeki yükselişe paralel olarak 2006 yılından itibaren tekrar tercih edilmeye başlanmış ve payı %59'a çıkmıştır. 2006-2008 yılları arasında ise reponun B tipi yatırım fonlarının portföy dağılımı içindeki payı gerilemiştir. Ancak, 2008 yılında B tipi yatırım fonlarının yarısı repoda değerlendirilirken, 2009 yılında bu pay %60'a yükselmiştir. Buna karşın aynı dönemde tahvil ve bono yatırımlarının payı %43'ten %31'e düşmüştür.

Menkul Kıymet Yatırım Fonu Getirileri

Türkiye Kurumsal Yatırımcı Yöneticileri Derneğinin (TKYD) 2000 yılı başından itibaren A ve B tipi fonlar için yayınladığı endeksler fon getirilerinin göstergesi niteliğindedir. Endekslerin içeriği üç ayda bir değiştirilmekte, piyasa değeri ve katılımcı sayısına göre sıralanan ilk 50 fon endekse dahil edilmekte ve hesaplama piyasa değeri ağırlıklı olarak yapılmaktadır.

TKYD'nin yayınladığı fon endeksleri fon getirilerinin göstergesidir.

Fon Endeksleri Getirileri (TL)		
	A Tipi	B Tipi
2000	18.8%	32.4%
2001	37.0%	109.8%
2002	-1.7%	52.0%
2003	59.9%	33.9%
2004	18.0%	17.1%
2005	38.2%	11.4%
2006	1.7%	10.3%
2007	20.4%	11.8%
2008	-31.0%	12.5%
2009	51.0%	6.1%
2000-2009	456.0%	980.3%
Yıllık Ortalama	18.7%	26.9%

Kaynak: TKYD

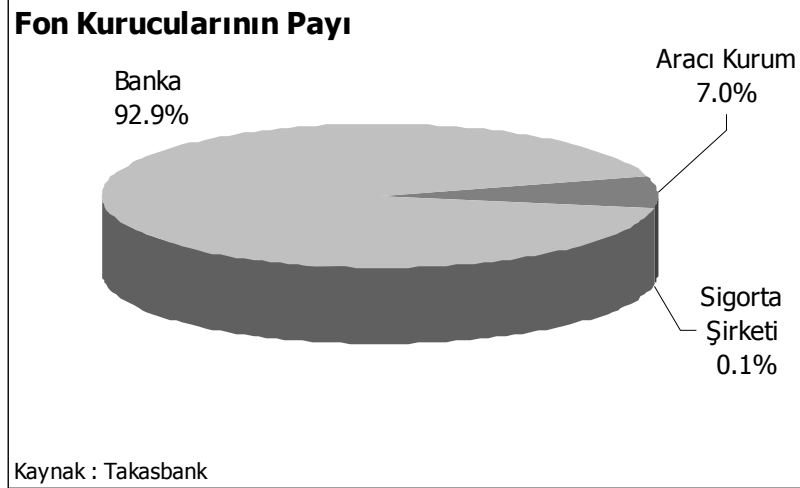
İMKB-100 endeksinin %97 değer kazandığı 2009 yılında, TKYD A tipi fon endeksi %51, B tipi fon endeksi ise %6 artmıştır.

A tipi fonlar %51, B tipi fonlar ise %6 değer kazanmıştır.

23 banka fon piyasasının %93'üne sahiptir.

Menkul Kıymet Yatırım Fonu Kurucuları

2009 sonu itibariyle fon kurucusu şirketler arasında 23 banka, 37 aracı kurum ve bir sigorta şirketi bulunmaktadır. 28 milyar TL portföy büyüklüğüne sahip olan bankalar fon piyasasının %93'üne sahiptir. Bankaları 2 milyar TL ile aracı kurumlar izlemektedir. Sigorta şirketinin portföyü büyüklüğü ise 19 milyon TL'dir.

2009 yılında bireysel emeklilik fonlarının büyüklüğü %43 artmıştır.

BİREYSEL EMEKLİLİK YATIRIM FONLARI

Bireysel emeklilik sistemi, Türkiye'de Eylül 2003'te uygulanmaya başlanmış ve yıllar itibariyle hızla gelişmiştir. 2008 sonunda 120 olan bireysel emeklilik fon sayısı 2009 yılında 130'a yükselmiştir. Aynı dönemde portföy büyüklüğü ise %43 artarak 9 milyar TL'ye yükselmiştir.

Emeklilik Yatırım Fonları	2005	2006	2007	2008	2009	Değişim
Fon Sayısı	91	103	104	120	130	8%
Portföy Büyüklüğü (Mn. TL)	1,228	2,897	4,578	6,391	9,160	43%

Kaynak: EGM, Takasbank

KBA (TL) fonları sayıca en yaygın emeklilik yatırım fonlarıdır.

Bireysel emeklilik fonları arasında hem adet hem de portföy büyüklüğü açısından Kamu Borçlanma Araçları [KBA (TL)] fonları ilk sırada yer almaktadır. 2009 yılında bir önceki seneye göre 2 adetlik artışla 33 adete yükselen KBA (TL) fonlarının portföy büyüklüğü %45 artarak 5 milyar TL'ye çıkmıştır.

Portföy büyüklüğü açısından ikinci sırayı, dağılım içindeki payı %20 olan esnek fonlar almıştır. 2008 yılına göre portföy değerleri %63 artan bu fonların sayısı 2009 yılında 5 adetlik yükselişle 31'e çıkmıştır.

Emeklilik Yatırım Fonlarının Büyüklük Dağılımı (Milyon TL)					
	2008	2009	Değişim	Dağılım	
				2008	2009
KBA (TL)	3,491	5,079	45%	55%	55%
Esnek Fon	1,122	1,825	63%	18%	20%
Likit Fon	1,087	1,196	10%	17%	13%
Hisse Senedi Fonu	210	467	122%	3%	5%
KBA (YP)	301	371	23%	5%	4%
Dengeli Fon	98	109	11%	2%	1%
Karma Fon	48	79	65%	1%	1%
Uluslararası	34	34	-2%	1%	0%
Toplam	6,391	9,160	43%	100%	100%

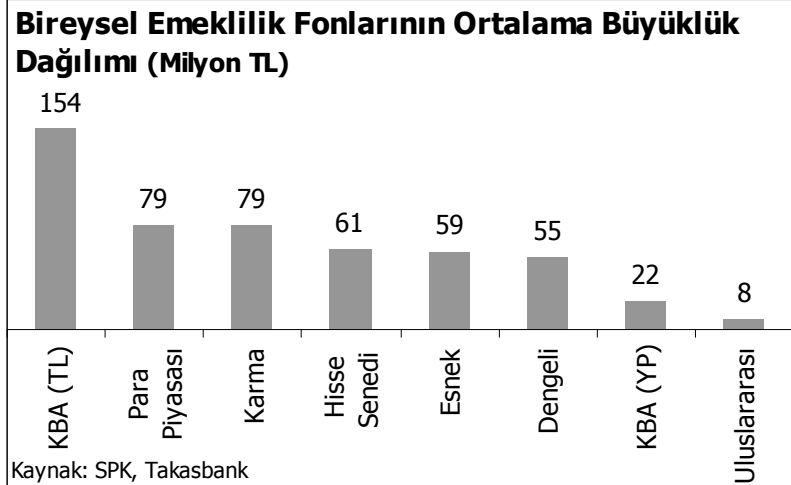
Kaynak: SPK, Takasbank A.D.: Anlamli Değil

Ortalama fon büyüklüklerinde ise 154 milyon TL ile KBA (TL) fonları ilk sırada yer almaktadır. Bu fonları 79 milyon TL ile Para Piyasası fonları ve Karma fonlar takip etmektedir. Para Piyasası fonlarının arasında Kamu ve Karma olarak ikiye ayrılan Likit fonlar yer almaktadır.

KBA (TL) fonlar en yüksek ortalama portföy değerine sahiptir.

Hisse Senetleri ve Endeks fonların toplamının dahil edildiği Hisse Senedi fonlarının ortalama portföy büyüklüğü 2009 yılında 29 milyon TL'den 61 milyon TL'ye yükselmiştir.

Uluslararası Borçlanma Araçları ve Uluslararası Karma fonları barındıran Uluslararası fonlar 8 milyon TL ile en düşük ortalama fon büyüklüğüne sahiptir.

Bireysel Emeklilik Yatırım Fonu Portföy Dağılımı

Emeklilik yatırım fonlarının dağılımı yıllar içinde önemli bir değişiklik sergilememiştir. Tahvil, bono ve repoların payı %80 civarındayken, hisse senedi ve diğer yatırımlar toplamın %20'sini oluşturmaktadır.

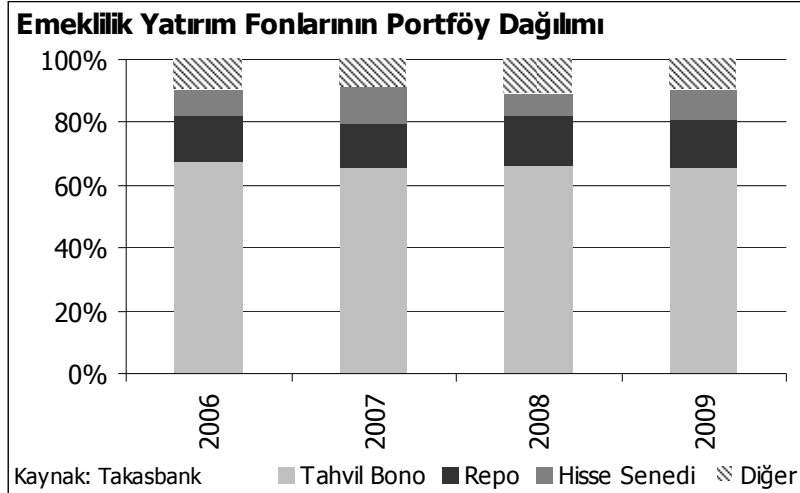
SGMK'ların payı %80'dir.

Tahvil ve bonoların toplam içindeki payı 2009 yılında %65 iken, repo yatırımları bireysel emeklilik yatırım fonlarının %15'ini oluşturmuştur.

Hisse senedi yatırımlarının payı tekrar yükselmiştir.

2007 yılında hisse senedi yatırımlarının payı %11 idi. Ancak, 2008 yılında piyasa performansının kötüleşmesine bağlı olarak yıl içinde hisse senetlerinin portföy dağılımı içindeki payı %7'ye gerilemişti. 2009 yılında ise 2007 yılının altında kalmakla birlikte bu oran tekrar %10'a yükselmiştir.

Kamu dış borçlanma araçları, yabancı menkul kıymet, borsa para piyasası gibi enstrümanları içeren Diğer başlığında ise, bir önceki yıla göre 1 puanlık bir düşüş yaşanmış ve toplam dağılım içindeki payı %9'a gerilemiştir.

Sonuç

2009 yılında A tipi fonların portföy büyüklüğü 1 milyar TL'ye....

2009 yılında A tipi fonların portföy büyüklüğü, artan hisse senedi fiyatlarına paralel olarak yaklaşık olarak 2 kat artmış ve 1 milyar TL'ye ulaşmıştır.

.... B tipi fonların 29 milyar TL'ye...

Menkul kıymet yatırım fonlarının %74'ünü oluşturan B tipi yatırım fonlarının sayısı 12 adetlik artış ile 212'ye ulaşmıştır. Portföy büyüklüğü ise düşen faizlere paralel olarak 2008 yılına göre %21 artarak 29 milyar TL'ye çıkmıştır. Likit fonlar bu tutarın %79'unu oluşturmaktadır.

...emeklilik yatırım fonlarının ise 9 milyar TL'ye yükselmiştir.

Emeklilik yatırım fonlarında sistemin başlangıcından itibaren devam eden yükseliş 2009'da da sürmüştür. Emeklilik yatırım fonlarının ortalama portföy büyüklüğü bir önceki seneye göre %43 artarak 9 milyar TL'ye çıkmıştır. Bu fonlar arasında TL cinsinden kamu borçlanma araçları %55 ile en yüksek paya sahiptir.

